DE VVLNERIBVS
à Bellico Fulmine illatis,

TRACTATVS
AD SERENISSIMVM
ALPHONSVM
ESTENSEM II.
Ferrariæ &c. Ducem.

AVCTORE HYPPOLITO BOSCHO
Ferrarienſi Philoſopho, ac Medico, & in almo
Ferrarienſi Gymnaſio publico Lectore,
atque Ducali Chyrurgo.

FERRARIÆ,
Excudebat Victorius Baldinus, Typographus Ducalis.
M. D. XCVI.

Sereniſsimo Principi

ALFONSO ESTENSI II.

FERRARIAE ETC. DVCI,

Domino ac Patrono Colendiſs.

HYPPOLITVS BOSCHVS eius Celſitudinis Chyrurgus P. F. O.

DELPHIS olim Dux SERENISSIME, ſententiam hanc in magno Apollinis templo aureis litteris inſculptam fuiſſe memoriæ proditum eſt. γνῶθι σαυτὸν *vt omnes homines animæ ſuæ dotes perpenderent, atque metirentur. Hanc profectò ſententiam dum multum, diùque mente reuoluo, ita exiguam ingenij mei aciem eſſe agnoſco, vt onus ſatis meis viribus impar mihi ſubire videar, cum CELSITVDINEM tuam SERENISSIMAM his ſtudiorum meorum primitijs audeo interpellare. Verum enimuero dum CELSITVDINIS tuæ Clementiſsimæ humanitatem*

erga omnes perpendo, & præſertim illam, qua in patrem meum tuum primarium Chyrurgum vſus es, recolo: paucula hæc à me in quotidiana praxi obſeruata circa vulnerum illorum curam, quæ pila ex fulmine bellico emiſſa infliguntur, Tibi Domino meo Heroi ſupremo, virtute, ac fortitudine præſtantiſsimo offerre, ac dicare minime vereor. Neque ſane mihi conſilium eſt (vt plerique ſcribentium intentionem male interprætantur.) auram popularem carpere, aut inde lucrum aucupari: ſed duo tantum aſſequi. primum CELSITVDINI tuæ morem gerere, quæ Imperatorum, atque magnorum Regum veſtigijs innixa medicam facultatem præter cæteras diſciplinas amplexatur, fouet, atque tuetur. alterum: patriæ meæ hoc genere officij quantum poſſum, ſi non quantum debeo, perſoluere. Cum præclare admodum ſcripſerit Plato, non nobis ſolùm nos eſſe natos, ſed ortus noſtri partem patriam, partem parentes, partem amicos ſibi vendicare. quin etiam placuerit ſtoicis, quæ in terris gignuntur, omnia ad hominum vſum naſci, homines vero hominum cauſa genitos eſſe, vt ipſi inter ſe alij alijs prodeſſe poſsint. Neque porro ob id reprehendi

hendi poſſe credo, quod Maximo Principi tam leue munus donauerim. cum antiquum fuiſse morem ſcriptum ſit, pro thure pauperes Dijs ſuis lac offerre. Et maximus ille Artaxerſes egeni manibus fluuialem aquam illi offerrentis, quamuis munuſculum exiguum gratum tamen habuerit; quia quo exhibebatur animo maximum eſſe intellexit. Quod ſi me apud CELSITVDINEM *tuam conſequutum fuiſſe percepero, nō minimum laborum meorum præmium hinc recepiſſe ſentiam meliora in poſterum, annuente Deo, fortaſſe oblaturus. Vale.*

EPIGRAMMA

Octauiani de Alberthis artium, & Medicinæ Doctoris, ad Medicinæ ſtudioſum.

AENEAS potuit telluris operta ſubire
Ex auro rami non niſi fultus ope:
Armatã flammis potuit ſuperare chimærã
Pegaſeo Hipponous non niſi nixus equo.
Tu quoque vulneribus cupias ſi rite mederi
Quæ Sclopetorum plumbea pila facit,
Hæc alacri lege ſcripta animo doctiſſima Boſchi,
Aureus hæc ramus; Pegaſus ecce tibi.

Ad Libri Auctorem aliud Eiuſdem.

METRA cothurnati quid non ſint noſtra Poetæ?
Phæbęam cur hæc non redolentq; chelym?
Si mihi Diua foret patrio quæ nata cerebro,
Nunc Canerem laudes, Boſche diſerte tuas,
At tua pertenuem cum vincat fama fragore
Muſam; cedendum, iamq; ſilere iuuat.

PRAE-

PRAEFATIO.

DE illatorum à Bellico Fulmine Sclopeto ictuum curatione præſenti tractatu agere mihi conſilium eſt, non quia à viris ſummi nominis laborem hunc & ſuſceptum, & abſolutum fuiße me lateat; ſed quoniam ſub climate à noſtro ſatis diuerſo degentes, ac medicinam pro indigenarum temperamento, habituque facientes, diuerſa curatione inſtituta ab ea, quæ à nobis tradenda eſt huic morbo, methodi partem pro hominibus diuerſarum regionum curandis intactam reliquerunt. Vt enim Galenus aliter Romæ capitis vulnera curanda ſibi fuiſſe, quam apud Pelopem in Aſia didiciſſet, libro de compoſitione medicamentorum per genera teſtatum reliquit: ita & nos aliter apud Italos, quam apud Germanos, aut Britannos affectum hunc curandum putamus. At quoniam ignota morbi eſſentia morbum nullum perfecte curare poſſumus. cum inter ſe viri de medica facultate optime meriti digladiari videantur, diuerſas de propoſito affectu opiniones tenentes. ob id iure merito ab his opinionibus, diſsidioque exordium ſumet ſequens oratio noſtra.

DE VVLNERIBVS A BELLICO FVLMINE ILLATIS TRACTATVS.

DE PROPOSITO AFFECTV Prima ſententia. Cap. I.

QVI de hac re ſcripſerunt omnes affectum hunc ſub continui ſolutione, tanquam ſub proprio genere reponendum eſſe conſentiunt: cuius duas includunt ſpecies, vlcus nempe, & contuſionem. in hoc vero diſſentiunt, quia aliqui ſolutæ vnitati ambuſtionem, & veneficam qualitatem ſimul aſſociatas, atque coniunctas volunt, alij id negant. Qui prioris ſunt ſectæ ambuſtionem adeſſe his argumentis probare conantur. Et in primis ſic argumentantur. Cauſa quæ quemuis globulum ad percutiendum impellit ignea eſt, ergo & quæ ex hac percuſſione vulneratio ſequitur ignea exiſtit, iuxta regulam illam, qua dicitur, effectus ſuæ cauſæ naturam ſapit, atque redolet. Secundo modo ita argumentantur. Violentus motus, ex Ariſtotelis ſententia ſecundo Cœli, & ſecundo Meteorologicorum, omnia corpora ita calfacere poteſt, vt quandoque ea inflammet, atque colliquet, vt per exemplum ſagittæ plumbeam aciem habentis apparet, dum per aerem

violento motu fertur; quod experimento liquata apparet. Eo magis igitur ob violentam attritionem carnoſa, & pinguia corpora cuti ſubiecta facillimè incendi poterunt. at quod violenta attritio talem ſemper ſequatur ictum, nemo eſt, qui negare poſſit; ergo rationi conſonum videtur eſſe, quod ambuſtio hoc vulnerum genus comitetur. Tertio, idē per ſenſum probant. Sæpè namque oculis cernitur inflammationem quandam in ita vulneratis ſubortam vſq; ad nonam diem excreſcere, poſt per alios nouem dies diminui, atque euaneſcere, quod omni phlogoſi ex ambuſtione factæ commune eſt. Pro venefica qualitate aſtruenda & rationes adducere non deſiſtunt. Prima quarum eſt. Quod ex venefica cauſa prodit, vt veneni naturam ſapiat neceſſe eſt, at vulnus, quod vì ſclopeti infligitur ob puluerem venenatū, qui tormētum iſtud ingreditur venenoſum reddi neceſſe eſt, tale igitur vulnus veneno haud caret. eſſe autem qualitatem veneficam in hoc puluere, duo præcipuè declarant. Primum quorum eſt natura elementorum ipſius, qualia ſunt, ſalpetrę, ſeu ſalnitrum, ſulphur, & carbo, quorum aliqua calida ita ſunt, vt dum intenduntur ad quartum caliditatis, ſiccitatiſq; gradum peruenire omnibus pro confeſſo habeatur, atque ex conſequenti venena fieri. Alterum autem eſt, quod qui puluerem iſtum conſtruunt, ne ab eius halitu venefico lædantur, os, nareſque ſibi occludunt. Secunda ratio eſt, quod iſtiuſmodi vulnera, vt plurimum maligna admodum ſequūtur ſymptomata, nimirum inflammatio, ſphaceliſmus, gangrena, & ſimilia, quæ proculdubio non niſi venenoſum ſequuntur affectum.

SECVNDA SENTENTIA. Cap. II.

QVI affectum hunc abſque veneno,atq; aduſtione eſſe volunt,multis medijs ſententiam ſuam confirmant,& pro ambuſtione abdicanda primum ſenſuum teſtimonio vtūtur. Qui enim vulneribus huiuſmodi vulnerantur nihil ſe vri aſſerunt,ſed a contuſione quadam affici dicunt. deinde ſi indumentum vel laneum,vel ſericum, vel alterius generis ab huiuſmodi ictu transfixum reſpiciatur,in ipſo nulla poterit inueniri exuſtio,ſed duntaxat deciſa apparebunt, vel lacera. Præterea ſi huius tormenti fiſtulæ,ex qua pila eiaculatur,ſtupa,aut goſſipium,aut linteamina fuerint immiſſa,aut id genus alia,hæc poſt eiaculationem abſque vſtionis veſtigio reperiuntur,& ſœpe à chyrurgis talia corpora in vulnerum cauitate latentia incombuſta extrahuntur. quin etiam qui naues,aut murum ab iſtius bellici fulminis impetu tueri volunt,lanam,goſſipium, ſtupam, & huius generis materiam opponunt, quibus corporibus tantæ ſtragis ruinam retundunt, quod certe minime aſſequerentur ſi huius tormenti pilis ignea vis inſita eſſet; hæc nanque de facili ignita tali ictu accepto flagrarent, atque comburerentur. Additur his, quod quandoque ex accenſibili materia, vt charta, goſſipio, ſtupa,& ſulphure bellici efformentur globuli,qui cum vi ignis excutiantur (vt in publicis fieri ſolet ſpectaculis) nihil accenſi emittuntur,& ſi quē percuſſerint, contuſionem ſolam relinquunt: quod apertiſſimū ſignum eſt, globulum ferreum,aut plumbeum incenſionem nullam cōtrahere poſſe,alioqui naturæ frigidioris, & minus inflammabilis,quā ſint ſupradicti globuli. Accedit & aliud, quod pilæ iſtæ metallicæ poſtquam fuerint eiaculatæ, ſi manibus pertractentur, vix tepidæ perſentiuntur. quod argu-

mento eſt nullam ab ipſis poſſe prodire ambuſtionem. Poſtremo ambuſtio ſanguinis profluuium in vulneribus curare conſueuit, at in vulnere ab hoc tormento illato ſanguis non compeſcitur, immo illius profluuia contingunt, idcirco nullam in ipſo vulnere vſtionem ineſſe fatendum eſt. Veneficam porro qualitatem & nullam addeſſe, ita ſuadent. Primo quia illa, ex quibus puluis tormentum hoc ingrediens conflatur, vtiliter cuti extra illiniuntur, & innoxie deglutiuntur. Ob id venenata non ſunt, neque per conſequens qui ex ipſis fit puluis, venenatus eſſe poteſt, quod erat ab aduerſarijs pro fundamento ſuæ rationis aſſumptum: quis eſt autem, qui nō nouerit (inquiunt) carbones a picatis mulieribus abſque euidenti noxa deuorari, ita & ſulphureas, nitroſaſque aquas magno cum iuuamento ad multas libras ſæpe ebibi. itidem & tetrapharmaco nitrum, ſulphur, cinereſque recipiente pror̃, vetuſtamque ſcabiem deleri, ſed hunc puluerem veneno carere nos illud docere poteſt, quod vt Quercetanus inſignis medicus ſcribebat, Germani equites ab accepto tali vulnere cochlear ipſius pulueris magno cum fructu deuorare ſolent. Tandem ſœpe ſœpius, inquiunt, vulneribus prædictis nullum ſphacelum, nulla phlogoſis, nulla gangrena, neque vllum aliud malignum euenit ſymptoma, quod certiſſime probat ipſa ex ſe vulnera hæc veneno carere, & ſiqua dictorū affectuum genera quandoque pariant, non ex ſe id præſtare, ſed ratione cachochimiæ, vel ratione plethoræ in ſubiecto corpore exiſtentis hoc euenire.

PROPRIA SENTENTIA. Cap. III.

EGO in tam ardua, ac admodum per difficili iſta diſputatione, etiam ſi eorum rationes magni momenti eſſe videantur, qui ab hiſce vulneribus ambuſtionem, & venenum ſepararunt, tamen quia ita me cogere videtur veritas, in oppoſitam deſcendo ſententiam, quod enim ad exuſtionem attinet, primo in multis horum vulnerum ambuſtio ipſa oculis aperte cernitur, deinde vſq; ad diem nonam inflammatio vlcus exercet, tandem eiuſmodi plagæ acres admodum icores, tetroſq; ac nigros emittunt, qui vſtionem apertiſſime præſeferunt. Apparet etiam veneni præſentia primo, quia tali ictu percuſſi quodam præter rationem cordis tremore fere ſemper corripiuntur, vlceris labia liuent, & nigricant cum eſchara quadam correpta ſint, tandem ni diutius vulneris oſcula aperta relinquantur, & difficulter ſanantur tales præter naturam affectus, & illa ſæua admodum ſubſequi conſueuerunt accidẽtia. Quibus omnibus tanquam corollarium addendum venit quod alexipharmaci vſus hoc morbo affectis plurimum confert. Neque obſtant aduerſariorum argumenta, nam quo ad primum dico vulneratum ab hoc tormento actum ambuſtionis non ſentire, vel quia duobus doloribus ſimul corpus noſtrum infeſtantibus maior minorem obſcurat teſte Hippocrate ſecundo Aphoriſm. quadrageſimo ſexto, vnde cum ſimul incidant contuſio, & vſtio, ſitque maior contuſionis vis, hinc fit vſtionem a contuſione obſcuratam non ſentiri, vel ſi perſentiatur, quia ipſa affatim non fit, ſed ſucceſſiuo quodã modo, & ſenſim, ob id contuſio perſentitur, non ambuſtio: quæ enim ſenſuum mutatio confertim non fit, neq; cum dolore, neque cum voluptate afficit animal. Quo vero ad ſecũ-

cundam,

cundam,tertiam,quartamque rationes vnica reſponſione dico,nil mirum eſſe,neque telam,neque ſericum, neque goſſipium, aut ſtupas hoc ictu incendi, neque igne ex tormento excuſſa inflammari,carnem autem ambuſtionem concipere, namque idem ſœpe in cœleſtis fulminis ictu viſum eſt, vt vagina illæſa ſit,enſis vero colliquatus, ſicque vinum exhauſtũ appareat cado nihil perpeſſo. Quod accidere dicunt philoſophi ex vaginæ,cadique meatuum latitudine, fulminis autem tenuitate. Sic igitur ſtatuendum videtur,cum his ferreę,plumbeę veſpilæ poris tenuiſſima hæc exhalatio includi poſſit,quæ goſſipium, telas ſtupaſque poſſit facillime peruadere,carnes autem ſecus. & fortaſſe huiuſcemodi exhalatio, quæ nequit telas,goſſipium, & cætera id genus corpora natura ſua frigida incendere, ſi a calore naturali membrorum actuetur,aliquo temporis tractu illa comburere poteſt,ad intemperiem ſolito calidiorem, ſicciоremque partes humido ſuo naturali fere deſtitutas reducendo, quod in corporibus viuentibus primum ambuſtionis genus eſt,teſte Ariſtotele ſectione prima problematum lv. Ad quintam rationem ſic reſpondendum teneo. Quamuis pila metallica paulo poſt, ac fuerit emiſſa frigidiuſcula appareat,non tollitur tamẽ,quod intra illius penitiores meatus tenuiſſima exhalatio non deliteſcat, quæ non ita cito ab ambienti aere refrigerari poteſt, quæ intra membra recepto globo ſi ſe ſe exeruerit, ambuſtionem gignit. Vel alio modo reſponderi poteſt. ita eſſe tenuem exhalationem in pilæ poris contentam , vt ocyſſime poſſit ab ambiente refrigerari,quæ dein a membrorum natiua caliditate rurſus attenuatur,atque calefit,& potens redditur vſtionem facere:non enim parum iuuat agentium in nos operationem calor naturalis,vt experientia docemur in ſinapiſmis, & veſicantibus, quæ in exanguibus admodum corporibus,atque deploratis,neque ruborem, neque veſicas inducunt,quod faciunt in multo natiuo calido abundantibus Ad poſtremam reſpondendum eſt primo verum eſſe, quod

immo vt plurimum ex his vulneribus parum ſanguinis effluit, vel dicimus non omnem vſtionem ſanguinis fluxum impedire, atque cohibere poſſe, ſed illam tantum, quæ affatim multumque ex aduſta parte adimit humiditatis, quod inducere eſcharam valet vltimum ambuſtionis gradum, at in hoc vulnere aliquando, & fere ſemper mala temperies calida, & ſicca gignitur, quæ prima eſt ambuſtionis ſpecies. Neque argumenta aduerſus veneficam qualitatem adducta maioris ponderis exiſtunt, nam quo ad primum concedo ingredientia compoſitionem pulueris non eſſe venena, neque ita temperiem naturalem excedentia, vt talia merito iudicari poſſint: quamquàm in hoc non deſit diſputandi locus. Nego tamen conſequentiam iſtam, quod ictus bellici huius tormenti non ſit venenoſus, quamuis ex dictis principijs conflatus puluis non ſit venenum. exiſtimo namque huius pulueris qualitates ita immutari, dùm accenditur; vt inde poſſit aliquam concipere veneni naturam: non quidem deleterij, ſed potius ratione alicuius exedentis qualitatis, exitioſi ratione, qua nimium caliditate, ac ſiccitate polleat. qualia dicimus eſſe euphorbium, & thapſia, & his ſimilia. Neque obſtet aliquis dicẽdo nullam ignis actione generari rem venenoſam, quinimmo eadem omnem deleri veneficam qualitatem; hoc enim verum eſt de venenis a tota ſubſtantia necantibus, non autem de omni venenorum genere, vt in fulminis veneno apertiſſime depræhenditur. Neque ſecundum argumentum magni eſt momenti, quo aſtruebatur multos neque ſphacelo, neque cordis tremore, neque alijs ſæuis affectibus poſt acceptum ictum corripi. nam multo plures ij ſunt, qui multa grauia ſymptomata patiuntur tali accepto vulnere, quam qui non. Vel etiam dicere poſſumus, quod, cum huius veneni vis a tota ſubſtantia non dependeat, ſed a qualitate tantum manifeſta, iccirco opus eſt, vt in certa quadam dictæ exhalationis quantitate conſtituatur agendi potentia, quæ poteſt multoties adeſſe, ſecundum quod magis, & minus ſclopetum

tum diſtat, vel in eo exigua adeſt pulueris quantitas, vel ob aliam aliquam cauſam; & ſi adſit in ſufficienti quantitate exhalatio, hæc uel a membri vulnerati temperie, vel ab aliqua alia re obſiſtente poteſt expurgari. Quę pauca cum credam ſatis eſſe pro eorum rationibus confutandis, qui vna cũ vlcere, & contuſione ambuſtionem, & venenum in hoc affectu adeſſe negant, finem huic capiti imponam, ſtatuendo huiuſmodi morbum continui ſolutionem eſſe contuſionem cõpræhendentem, ambuſtionem, & veneficam immutationem.

DE SIGNIS HORVM VVLNERVM.
Cap. IIII.

ANTEQVAM talium vulnerum curationem aggrediar, operæ prętium fore duxi, nonnulla de horum vulnerum ſignis prius præfari, præſertim cum primo aſpectu contuſorum vulnerum tantum naturam, atque figuram oſtendant. Signa igitur, quibus talia vulnera dignoſci poſſunt ab alijs, multa ſunt, omiſſis tamen ſuperfluis, hæc ſolum, cum neceſſaria ſint, recenſebo. Figura itaque orbicularis, vel quadrilatera eſt, pilæ, vel alterius quadrati corporis figuram præſeferens, color cutis deprauatus, liuidus, nimirum cęruleo commixtus, quod venenum in parte læſa adeſſe oſtendit, ſenſus admodum vehæmens, & grauis, ita vt percuſſo videatur id factum eſſe ab aliqua magna mole, pauca, vel minima admodum ſanguinis per vulnus eruptio, quod non ſolum per eſcharam ſiſtitur, verum, quia inter membranam carnoſam, & muſculos a contuſione, leuis extrauenatio facta eſt; ob id ſanguis, vel parum, vel nihil profluit, quod eſt ſignum euidentiſſimum hæc vulnera

eſſe

eſſe combuſta; cum ſemper vulneribus ambuſtis, anteaquam bullæ procreentur, hoc accidat: inſuper ita tumet pars, vt vix primo aſpectu in ingreſſu anguſtum ſpecillum ingredi poſſit, data ſemper proportione corporis ferientis. Vltimum ſignum, & contra ordinem corporum aliorum ferientium eſt, quod putentior eſt via exitus, quam ſit illa, per quam pila ingreſſa eſt, ſupponendo ſemper ab vtraque parte partem transfoſſam eſſe.

DE AFFECTIBVS SIMVL COMPOSITIS. *Cap. V.*

QVIA curatiuæ intentiones omnium conſenſu a morbo deſumendæ ueniunt, hinc a vulneris curatione, prout primus apparens morbus eſt, & a quo alij præter naturam affectus pendent, inchoandum eſſe duco. Quo in loco primo notandum circa hoc venit. Vulnus ex Celſo lib.viij.cap.xxvj. illud eſſe appellandum, quod cauſam extrinſecus lædentem habet, &, quia Galenus iv.& v.methodi triplicem ſolutionis continui ſpeciem tradit, primam in carne, & hanc vulnus, ſecundam in neruo, & hanc ſpaſmum, tertiam in oſſe & hanc fracturam; de his omnibus pertractabo. & quoniam accidere poteſt vt caput, & thorax, & abdomen vulnerentur, ob id de vulneribus iſtis ſermonem faciam, vna cum vlcerum ſpeciebus. deinde quia ab his vulneribus ſanguis aliquando fluit, & præſertim, vbi oſſa fracta ſunt, ideo de ſanguinis fluxu tractatum inſtituam. quemadmodum, & ex accidenti de inflammatione, gangrena, ſinu, fiſtula, eryſipelate, herpete, & ultimo de oſſibus vitiatis tractatum faciā,

nec non eorum fracturas ordine proponam, & quomodo omnia hæc curanda ſint ex Galeno, Hippocrate, Auicena, & Celſo oſtendam. & ita huic capiti finis ſit impoſitus.

CVRATIVAE INTENTIONES DEPROMVNTVR. Cap. VI.

COLLIGVNTVR itaque hoc pacto intentiones curatiuæ. omnis continui ſolutio ſui vnionem indicat, quod per exſiccãtia, atque adſtringentia aſſequimur, quia inter labia intercidere poteſt aliquod corpus, quod actionem, vnionem dictam, impediat, & præſertim in talibus vulneribus, in quibus totum membrum ſit transfixum, ob id primo euellendum eſt, de ſumpta indicatione a corpore, quod diuerſam ſui extractionem expoſtulat. Aegro igitur eo modo, quo ſe habebat quando vulneratus fuit, ſituato, primo ſpecillo, vel candela, vel apice minimi digiti, ſi fieri poſſit, qđ inſidet parti lęſæ, corpus feriens inquirendum ũenit. carnoſam nanque cauitatem, vel articuli fundum petens, ſenſum viſus ſubterfugit. qua de re cum omnia corpora præter naturam in vulneribus exiſtentia ſui extractionem indicant, ad eam quam citiſſime deueniendum eſt, dato quod & dolorem adaugere valent, & inflammationem non ſolum, ſed tumores omnes procreare, qui facile cognoſcuntur ex colore, dolore, duritie, & magnitudinis dimenſione. Inſtrumenta itaque talia corpora extrahere valentia in multiplici ſunt vſu, prout talia corpora orbicularia ſunt, vel quadrilatera, vel alterius figurę, & magnitudinis; ſuppoſito ſemper quod ad oſculum vulneris lenis dilatatio fiat, ſi pars læſa id fieri patiatur, neque aliquod aliud impediat. Vnde ſi pars tota tran-

tran-

tranſfoſſa non fuerit ſemper a parte diſſecta hamulis, tena culis,vulſcelis,inſtrumentiſque modo oblongis, modo cur uis,modo acutis,modo acie quadrilateris,talia corpora ex trahenda ſunt,vt apud ſcriptores delineata ad hunc multiplicem vſum habentur. & apud medicos chirurgiam pro dignitate exercentes paſſim parata. Verum ſi in cute oppoſita vlceri erit facta cutis ſectio, quæ contra apertio uocatur,impulſa pila per talem inciſionem factam impulſorio inſtrumento dicto extrahetur, & ſi oſſi infixa decidat, uel in articuli cauitate reſideat, ita ut tenaculis illi præſto eſſe nullo pacto poſſimus,inſtrumento formam communis terebræ habente pila extrahetur. & hoc pacto pilæ, uel cuiuis corpori unionem uulneris obſidenti facile erit occurrere. hæcque pauca pro ſcopo aſſequendo dicta ſint ſatis;ut ſolutioni continui uulnerationi dictæ ſatisfaciamus. In contuſione ſuppurantibus utendum eſt,ex Hippocr.lib. de ulceribus,ubi habet,omne contuſum neceſſe eſt putrefieri,& in ſaniem conuerti. Veneficæ qualitati ueneno ad uerſantibus medicamentis reſiſtendum erit,uel ijs,quę pu tredinem ſiſtunt. Ambuſtioni medicamenta moderate refrigerantia,& moderate calefacientia commoda ſunt. poſtea quæ puſtulas prohibent,& abſtergunt,& carnem attritam ſimul abſumunt,ex Ariſt. primo problematum probl. lvi. Fracturæ uero oſſium cum eadem met fere intentio ſit, nimirum aglutinandi, atque exſiccandi, quemadmodum in ulceribus excogitatum fuit, iccircò de hac nihil dicam ulterius: his ſcopis deductis; primo ad id quod magis urget, & ad id quod primo ſanari poteſt, eſt dirigenda cura, alijs non neglectis;ſed ei præſertim eſt attendendum,quòd rationem cauſæ obtinet. quare ab affectus magnitudine inchoandũ uenit. magnitudo autem triplex eſt,prima actionis eſt præſtantia,ſecunda affectus eſſentia, tertia facultas, quæ lęſum corpus gubernat. rurſus animaduertendum eſt

quid ante, quid poſt, quid cum quo ſanari poteſt. quibus omnibus optimè perſpectis ad veneni extractionem deueniendum fore arbitror, cum ab illo veneno alij præternaturam affectus in dies maiores reddi poſſint, & pars in ſphacellum verti, a quo poſtea ſuborto vitales facultates labefactari magis poterunt, quam a ſolo veneno in vlcere impreſſo. vnde niſi veneno occurramus primum, curationem perfecte aggredi minime poſſumus. Et quia alij affectus ſui amotionem indicant, ob id ſimul & ſemel mixtis intentionibus vti debebimus. Quoniam autem dolor ſymptoma eſt, quod illis ſemper aſſociatur, & tale eſt, quod ſæpe ſæpius totam ad ſe curationem trahit, propterea, ſi potis eſt; tollendus dolor, & illi occurrendum. Omitto alia ſymptomata, quæ talia concomitantur vulnera, & proculdubio illa venenata eſſe oſtendunt, vt mens ægri ſtupida, ſudor frigidus totum corpus inuadens, ſyncope, ora uulneris refrigerata, & infuſcata, nigræque fuliginis per uulnus excretio. quoniam ueneno amoto, & talia ſymptomata amouebuntur.

DE PROGNOSTICO. Cap. VII.

PRIVSQVAM horum vulnerum curam perſequar, conſonum rationi mihi videtur de modo prædicendi in talibus vulneribus aliqua præfari. Scopis nanque curatiuis ſelectis, antequam ad vſum vocetur, prius videndum eſt, an id cõſequi nos poſſimus. Vulnera itaque hæc non alienam ab alijs prædicendi rationem habent, vt ſi ſint magna, & partem aliquam principem obſideant, & a diuturnitate temporis malum aliquem habitum contraxerint, male de his prædicendum eſt, quẽ-

admodum bene dijudicandum ſi ſecus ſe habeant. ſemper tamen difficilis pronuntiandus horum vulnerum euentus eſt, tum quia multi ſimul complicantur affectus contrariam curationem expoſcentes, tum quia ſemper venenoſo halitu ſunt infecta, quod uenenum in principio a naturali ualido calore reprimi poſſe videtur, ipſo vero debili reddito reuiuiſcit, atque reuertitur. quemadmodum multoties in his caſibus experientia nos docuit. & de præſagio hæc ſint ſatis.

DE HORVM VVLNERVM CVRA. Cap. VIII.

AGGRESSVRVS vulnerum ſuppoſitorum curam, primo parte quauis læſa, transfoſſa, vel non transfoſſa, accipiet oui album, cũ vitello optime concuſſum, illudque oleo ſambucino commixtum, dein portiunculã boli orientalis, vna cum ſanguine draconis aſſumpta, ſimulque mixta, omnibuſque agitatis, placentulam ex ſtupa linea, uel canabina optime carpinata eſformet. tentaque, vel tentæ, ex tali materia conficiantur, quæ tali linimento illiniantur, & ita prima facie uulneri apponantur. Ex hoc nanque medicamento, quod ſingulas intentiones curatiuas aſſequuti ſimus, arbitror. ex bolo etenim orientali ueneno occurretur, oleo ſambucino igneæ ui obſiſtetur, oui uitello dolor ſedabitur, albumine oui, & ſanguine draconis ſanguinea fluxio, & calida, a qua dolor excitari, ut plurimum ſolet, intercipietur; & ſi ſanguinis fluxus expectetur hoc medendi modo huic occurretur. Si uero multa ueneni copia in uulnere appareat, uel quod multa cacochimia corpus ſcateat, ita ut pars a naturali ſuo ſtatu recedere videatur, tota caro liueſcens ſcalpel

lo nouacula dicto amouenda eſt, dummodo id fieri patiantur circumiacentia vaſa: quod cum fieri non poſſit, cucurbitula multa flamma accenſa ſupra vulnus apprime apponenda erit, leuibuſque ſcarificationibus inficienda cutis, & iterum apponenda, vt ab illius appoſitione, venenum extrahatur. ſed ſi tale venenoſum vulnus, vt fieri talia vulnera aliquando conſueuerunt, gangrenam minetur, ad topica medicamenta cauſtica ſtatim deueniendum, quorum ſylua apud omnes medicos paſſim habetur. & ſi hęc parum proficere videantur, ad ignita ferramenta transeūdum eſt, Hippocratis dogmate ſeruato, vbi imperat igne vtendum eſſe, quando medicamenta, & ferrum parum, aut nihil profeciſſe viſa ſint. deinde quia parti dolenti, atque debiliori ob vulnus redditæ, nec non etiam calidæ, natura copia ſanguinis occurrit, vt ei opem ferat, ea propter ut huic ſuccorum fluxioni obuiemus, cum ratione ſui magnus ſit morbus, & cum adſit dolor, qui admodum graue ſymptoma eſt, ex Galeno lib. de curandi ratione per ſanguinis miſſionem, uena ſecunda venit, & in oppoſito latere tundenda, vel in remoto, & longinquo, ut reuulſionem ſanguinis moliamur, hicque non in multa quantitate, ut, ſi fieri neceſſitas cogat, ab eodem latere læſæ partis mitti poſſit, ad hoc vt euacuatio ſanguinis ſequatur habita ſemper ratione ad virium robur, ad ætatem nec non ad copiam ſanguinis per uulnus effluxam, ſi adfuerit. Verum obſtare poſſet aliquis contra ea, quæ dicta ſunt circa ſanguinis euacuationem, cum a nobis fuerit ſuppoſitum uenenata hæc vulnera eſſe, conſtat etenim in uenenatis uulneribus non ita tuto ſanguinem mitti poſſe. Huic itaque obiectioni ita reſpondeo, quod cum dicatur in uenenatis uulneribus non eſſe ſecandam uenam, intelligi id debet de ueneno a tota ſubſtātia, & non de halitu uenenoſo, nam uenenum a tota ſubſtantia citiſſime repit ad cor. halituoſum nero hoc uenenum

non

non ita cito cor inuadit,hacque de cauſa in ſanguinis miſſione non tantum imminet periculum. Prætera ſi cucurbitula vbi dubitatur magis de actuali ueneno appoſita affectæ parti valet uenenum extrahere,ergo ſanguis mittendus. quinimo dico debere omnino mitti propter affluxum prauorum ſuccorum ad partem læſam,a quibus pars inflãmatione correpta aliquando in gangrenam,& ſphacellum trahi poteſt. quare cum alijs credo ſanguinem tuto mitti poſſe. Adnotare vero placet, quamuis hæc omnia corpus interne reſpicientia per accidens à me dicta ſint, quod ante ſanguinis miſſionem opus eſt ægrum,uel clyſtere,uel minoratiuo medicamento,ſoluente dicto,uti. His peractis, ut pars dũtaxat ab omni fluxione libera permaneat, quoad fieri poſſit, defenſiuo proprie dicto medicamento locus affectus muniendus eſt circum circa. hocq; dico quia non ſemper poteſt membrum læſum circumuolui; cuius appoſitionis notæ hæ erunt,quod non immediate ſupra uulnus applicetur,alterum quod ubi uaſa exterius patentiora ſunt, atque ſub cute apparent, ibi apponatur. quod ſi hæc duo minime aſſequi poſſimus, per quattuor digitorum ſpatium ab articulatione qua diſtans eſt apponendum. notandum etiam uolo,quod defenſiuorum magna eſt ſylua,prout diuerſa eſt regio,anni tempus diuerſum, diuerſaq; ægrotantis,ætas,atque natura,nec non etiam affectarum partiũ ſitus, eius tamen quo frequentius utor inſcriptionem tradam. & eſt.

Rec.	Boli arm.orient. Sangu.drac	} añ.drac.1.
	Pulu.myrtilorum Balauſtiorum Gallæ immaturæ	} drac.5.
	Ol.roſ. Myrthini	} drac.1.5.

Aceti

Aceti acerrimi quantum ſit ſatis.

Ceræ albæ drac. 2.

Miſ. & form. defenſiuum ad vnguenti ſolidioris formam.

Circa tale medicamẽtum opponi poteſt, quod olea iſta quamuis refrigerare habeant, atq; adſtringere, tamen oleo ginoſitate ſua partem magis laxare poſſent, cum calefacta ſint, ſimulque vaſa cuti ſubiecta, unde vel penitus dimittẽda olea, vel eorum vice oui albumen aſſumendum, vel ſucci herbarum refrigerantium, & adſtringentium, ad hoc reſpondeo, quod hieme defenſiuo cum oleis parato, & in corporibus mollioribus utendum: æſtate uero, & ubi corpora ſunt dura; ſuccis vtendum. ut ſunt ſuccus plantaginis, ſemperuiuę, ſolatri, & id genus ſimilibus, oui albumini commixtis, abſque vlla oleorum permixtione. Quo defenſiuo vtor etiam vbi a vulnere quopiam adſit timor alicuius ſanguinis profluuij, vel vbi magna adſit ad vlcus fluxio, ſucci namque iſti cum oui albo maxime adhærent affectæ parti, & vi ſua adſtringenti, magis quam olea, vlceri pro ſunt. quẽ admodum refrigerando maiorem repercutiendi vim habent. Attamen vnum tantum circa primum medicamentum adnotare libet, quod medicus illo vtens ſæpe permutare debet, propterea quod olea, vt dictum eſt, calefacta attrahunt potius, quam refrigerent. Non deſunt præterea alia defenſiua, quæ, cum minime artificioſa ſint, examine non indigent, qualia ſunt, poſca, decoctum balauſtiorum, hyppociſtidis, mirtilorum, gallæ, immaturæ, omphacium, & demum ſuccus malorum punicorum acidorum, quibus omnibus puris, & non prauis ſuccis relatis linteola madefaciendo, & parti, vt dictum eſt, adaptando tuto vtimur. Poſtea vero antequam vlcus curãdum aggrediamur, prius victus ratio (dieta dicta) examinanda ſe offert, quæ tanti eſt momẽti, vt ab Hippocrate ſemper plurimi facta fuerit,

tam

tam in omnibus morbis,quam in vlceribus ipſis,quemadmodum in lib.de vlceribus patet,vbi inquit,aquam potare, & parum comedere, quam maxime confert. Neque tacebo,ſanguinis miſſionem,atque aliorum medicamentorum vſum abſque diæta parum facere poſſe.Si enim quãtitas,& qualitas ſuccorum prauorum,ſanguinis miſſione, & pharmaco demitur, prauo victus regimine adaugetur, & quantitas multitudine, & qualitas malorum ciborũ qualitate progignitur; Neque inflammatio cohiberi abſque diæta poteſt,vt ex Galeno quarto Methodi. & Celſo lib.v. cap.xxvj, vbi in inflammatione euitanda victus rationem optimam tanquam ſcopum habent. Neque dicere obſtat, victus rationem diætam dictam inflammationi cohercendæ, atque intercipiẽdæ parum aut nihil facere poſſe,quia neque vi reuulſoria reuellit,neque fluentes ſuccos ad affectam partem euacuat: ad hoc enim ita reſpondere poſſumus. non poſſe negari victus rationem diætam dictam neque reuellere quod influit,neque euacuare per ſe humores poſſe. Attamen ſi conſideremus diætam paucam quantitatem ſanguinis gignere aptam natam eſſe,iure merito inflammationi occurſuram eſſe credetur,& fluxioni quorũcunque ſe interponere, vnuſquiſque per ſe exiſtimabit. Reddit nanque naturam ad pugnandum validiorem contra prauos ſuccos, cum non habeat multum diſtrahi circa ciborum concoctionem. Quare cum facilius ſit, & commodius hoſtem extra mœnia retinere,quam ingreſſum expellere,ita quoque multum confert cibandi ratio. quæ cũ in quali,& quanto conſiſtere debeat,atque in ſubſtantia; propterea propinandus eſt ægro noſtro cibus tenuis, & paucus,ſecundo loco frigidus, tertio adſtringenti qualitate præditus, neque mirum eſſe debet,ſi talis cibandi ratio medicamentoſa videatur, cum hoc pacto præſcribatur, vt ſuis qualitatibus occurrat morbificis affectibus, tenuis et-

 enim

venim eſt,ac paucus,ne natura a ſuo munere auertatur. Frigidus, vt inflammationi occurrere valeat, adſtringens, vt fluxionem intercipiat,natura nanque cum copioſa ſuccorum(vt dictum eſt)affectæ parti ſeruandæ ſemper occurrat, ſi partes tam internæ,quam externæ a diæta paucam quantitatem ſanguinis procreante exinanitę ſint pro ſe ipſis id, quo egent,retinebunt,& ita ad affectam partem non trāſmittent. Extat quoque Hippoc.auctoritas lib.de vlceribus vbi multifaciens diætam illam magis recentibus conuenire autumat vlceribus quam vetuſtis; hocque eo facere videtur, quod fluxioni obſiſtat cum recentia vulnera fluxione magis tententur,quam inueterata. Vnde vulneratos fame affligi vult. & in eodem lib.abſtinentiam, & aquæ potum vbi inflammatio acceſſerit,aut impendeat prodeſſe tenet. Celſus vero lib.v.cap.xxvi.diſtinctius loquens dicebat,vbi aliquis graue vulnus acceperit a cibo tantum ſe abſtinere debet,quantum uires patiantur,vel ita tenuē, & exiguum ſumere, vt duntaxat ſuſtineatur. Ex quibus dicendi modis colligo; cibum exhibendum eſſe intentione deſumpta modo ab ægri temperamento facile inędiam ferentis, tum a conſuetudine, quæ cibandi rationem tenuem, & parcam minime pati queat. Neque omni tempore omnimodam, & admodum parcam inædiam credo impenſandam: æger itaque noſter carnibus,& vino abſtinebit, ciboque vulneribus congruenti vtetur. Sicuti erit contritus panis in expręſſione ſeminum peponum cum ſaccharo,pira,cidoniaque, erunt & optima poma coſta. Pro potu autem concocta aqua cum ſaccharo, aut acidorum granatorum vinum probatur. quia vero ſemper adeſt medicus, qui hæc magis exequetur, quam nos nunc ordine præponimus, hac formula diætandi tradita, cibationem per tempora morbi imperandam illi remittimus. & capiti huic,vbi de ſanguinis miſſione, de cibandi modo, & de

medi-

medicamentis primo occurſu apponendis agitur, finem imponemus, totius corporis purgationem breuiter tractaturi.

DE PVRGANDI RATIONE. Cap. IX.

CVM medicina ad fugandos, depellendoſque morbos chirurgia, diæta, & pharmacia vtatur, hactenuſq; de chirurgia, & diæta pertractauerimus, nunc de pharmacia, purgatione ſcilicet, eſt ſermo habendus. Habita itaque ſemper ratione euacuandi ad ægri temperamentum, & ad vires, quæ, ſi id fieri poſſit, oſtendent, nec non etiam ad anni tempus, an hyemale ſit, an æſtiuum, a quibus pharmacorum indicatio deſumenda veniet, vt inceptum opus abſoluam (currenti vt fertur calamo) breuem, atque accommodatam æſtiuo tempori aſſumendorum ſyruporum formam tradam, ægro iuuene exiſtente, atque temperatura calida. Hocque facio vt ordine quodam incedam.

Rec. ſyr. de ſucco boraginis
de ſucco cichoreæ.
vel vice illorum. } an. onc. j.
Rec. ſy de ſucco acetoſæ
de ſucco portulacæ

Aquarum lactucæ
boraginis
vel illarum vice. } an. onc. ij.
Rec. Endiuiæ
Acetoſæ.

Miſce pro ſy. & clarifica.

Doſis adaugeri,& minui poteſt,pro ut magis ægri ſenſus calidus erit,& maiori potione oblectabitur, vel ſi tempus ſummum ſit æſtus, deinde ſyrupis quinque aſſumptis plus minuſue, vt dictum eſt, ſtantibus omnibus prædictis intentionibus,tale propinabitur pharmacum.

Rec.Rhabarbari electi pulſ.drac.j.ſ.

Cum decoctione florum & fruct.q.ſ. f. p.

Vel ſi magis placeret,propinabitur bolus caſſiæ cum tamarindis; ſi vero frigidum ſit cœlum,& æger frigida ſit tẽperie,neque febriat talium ſyruporum erit vſus.

Rec.ſy.de betonica
de mentha
vel eorum vice } an. onc. j.
Capill. veneris
de citrach.

Aquarum betonicæ
de abſinthio
vel earum vice } an. onc. ij.
Capill.veneris
de ſaluia.

Miſce,& clarifica pro ſyrup. & ſic pro quinque, quibus aſſumptis præbeatur tale pharmacum.

Rec. Elect. de ſucco roſarum drac,ij.
ſyr.roſati ſolutiui onc.iij.

Miſce,& cum aqua cichoreæ q.ſ.f.p.

vel. Rec.confect.ſenæ drac.vj.

vel maior ſit doſis, prout videbitur medico phiſico præſenti,cui in hoc negotio purgationis libenter defero. Interdiu tamen,mane ſcilicet ante prandium,& in veſperis ante cænam ellectuarij inſcripti cochlear vnum aſſumat; cuius uis malignitatem veneficam reſpicit.

Rec.

Rec. ſacchari roſati } an. onc. ij.
boraginati
pulueris terræ ſigillatæ } an. drac. j.
boli armeni orient.
cornu çerui pręparati } an. ſcrup. ij.
Margaritarũ præparatarũ
Miſce & cum ſyrupo de acetoſitate citri, quantum ſufficit, formetur electuarium.

CVRA HORVM VVLNERVM *prima die tranſacta traditur. Cap. X.*

PRima die tranſacta, & his, vt ſupra dictũ eſt, conſtitutis, ad amouēdam ſtupam medicus acceſſurus aliud medicamenti genus paratum habere debet, quod omnibus propoſitis intentionibus ſatisfacere valeat. Et primo vlcus ipſum in duas præcipuas, atque genericas partes diuidendum venit, ſicuti & medicamentum; altera quarum labia reſpiciet, altera fundum, & circumiacentes partes. Hinc duplex medendi vlceri intentio oritur, vna quæ ad labia, altera quæ ad fundũ dirigitur. & quia aliquando fundum patentius altera parte eſt, ita vt cogamur modo placentulis, modo tentis vti, primo inſcripto medicamine tentæ illinientur, alterum ſupra petiam extenſum labijs apponetur. primum tale erit.

Rec. butyri recentis } an. onc. iij.
pinguedinis ſuillæ liquefactæ
ol. roſati } an. onc. ij.
ſambucini

Vitelli

Vitelli ouorum nu.iiij.
Theriacæ el.℥.ij.
Boli orient.℥.i.ſ.

Miſce,& cum terebinthinæ claræ optimè lotæ onc.ij. paretur digeſtiuum ſecundum artem,quo vtemur, vbi carnoſæ partes tantum læſæ ſint, & vſque ad nonam tranſactam, quo tempore tota ignea vis extincta eſt. At quoniam dolor,triſtis admodum ſenſatio,& ſymptoma vehemens accidit,quod oriri ſolet(læſis partibus neruoſis)propterea omnibus derelictis intentionibus, illi opem ferre cogimur,cum vires proſternat,ægrotantes ſimul lædat,aſſidenteſque & partes in conuulſionem trahat,& multa alia mala procreando ægrum necet. Sicque ſupra petiam tale extendetur medicamentum.

Rec.vng.tetrapharmaci dicti } an. onc. j.
Raſini
de tutia
de calce
Roſati } an.onc.j.ſ.
Populeonis
Albi camphorati
Miſce diligenter ſimul.

Hocque medicamento ad extra appoſito dolori pro nūc erit occurſum,& alijs præter naturam affectibus vlceri cōmixtis. intus vero ſuperiori medicamento addetur oleum de terebinthina, de raſa, de abiete, per ellambicum extractum,vel accipiatur ol. ſcorpionum vetus.

vel Rec.ol.ex vitellis ouorum
ol. Hypericonis } an.drac.j.v.
Butyri recentis
Miſce & conficiatur linimentum molle.

Vſum

Vſum quoque cataplaſmatis alicuius laudo, vt dolor tollatur, vel amolliatur, a Galeno doctus iij. de compoſitione medicamentorum per genera, qui in doloroſo neruorũ vulnere, cum videret medicamentum ſiccans non proficere, quia ſaniem non euocabat, dogma Hippoc. ſequutus in lib. de vlceribus, vbi inquit, ſi uis dolorem ſedare, cito ſupura, mutato conſilio ad emplaſtri vſum optimo cum ſucceſſu ſe conuertit. quare vſum emplaſtri ex Althcæ radicibus coctis cum butyro atque hordeacea farina paratis laudo, nec non etiam ex vſu in ſimilibus affectibus eſt mihi. Summe etiam confert olei communis tepidi membro affecto longa perfuſio, dummodo vlcus non tangat, ol. etiam roſati completi tepentis embrochationem ſuper affectum mẽbrum factam commendamus. Emunctorijs quoque affecti membri, vt erunt axilla, vel inguen, talis inunctio calida conferre videtur, & eſt.

Rec. ol. Hypericonis
de terreſtribus lumbricis } an. onc. ij.
Camomillini
Liliorum alborum
Coſtini
Vulpini } an. onc. j.
Irini
Caſtorei recentis ʒ. ij.

Miſce, & cum cera fiat linimentum molle, quo tepido bis & ter inungantur. Emunctorijs dictis poſtea lana ſuccida dicta, vel molle œſipum ſupra paruum linteum apponatur. Aetius magnæ auctoritatis vir vult Anethum, & mentam in oleo coqui, deinde in vulneribus neruorum inſtillati. Raſis vero xii. ſui continentis ol. lumbricinũ per ſe tantum laudat. Auicenna balſamum commendat, quo

cum

cum nunc careamus, extracto ex myrrha, quod extractum myrrhæ vocant vtimur. Verumtamen unum adnotare volo, quod ſemper medicus doloris cauſam reſpicere debet, vt illam cognoſcat, quæ cauſa cognita, atque optime perſpecta tollenda eſt, non reſpiciendo tempus morbi, neque ætatem, neque alia. Propterea quod dolor vnum eſt ſymptoma, ægrum in omni ſtatu crucians, atque omni tempore, & omni ætate. Hoc tamen verum eſt, quod conuulſiones hyeme magis procreantur, quam æſtate, & in ſenibus potius oriuntur quam in iuuenili ætate conſtitutis. Hæcque pauca de dolore ſedando, pro nunc ſufficiant, atque de vlcere vſque ad nonam diem curando.

DE VLCERIS CVRATIONE tranſacta nona. Cap. XI.

VLNERE, vſquequo eſchara deciderit, hoc pacto curato, cum alio modo tempus præſcribi non poſſit ob diuerſam ægrorũ naturam, ætatem, atque affectarum partium ſedem, & anni tempus, vlcus examinandum diligenter a medico venit, vlcus dico, quia a materia purulenta, quæ excernitur, vulnus in vlcus degenerauit, & primo animaduertendum venit, an vlcus iſtud ſordidum ſit, necne, an cauum, an lene, & illo ad has ſpecies accommodato; vlceris cura inchoãda eſt, ſuperioribus intentionibus amotis, & ſi ſordidum ſit quod ſtatim his vlceribus accidere ſolet ob lenientium medicamentorum vſum, tunc abſtergentibus vtendum cenſeo. Si cauum ocarne replendum, ſi lene cicatricandum, ſemper intenutine curatiua deducta a contrario affectu. Abſtergendum

gendum

gendum itaque erit ablutionibus,atque medicamentis id facere aptis,natiſque,vt erit ablutio ex aqua hordei melle roſaceo ſimplici commixta,& alijs ſimilibus medicamentis vlcera abſtergere valentibus, conſilio ſemper directo ad maiorem,minoremque ſorditiem,qua vlcus polleat,ſecundum quam maiora, minoraque medicamenta exigit. Ad cauum vlcus curandum carne illud replendo, cum abſtergentibus vtamur, de illo nunc nihil dicam, tollenda nanque de medio ſunt impedimenta, vt ſordes,& ſimilia, ad hoc vt caro in cauo vlcere regenerari poſſit, hæcque topica, & localia medicamenta dicuntur. quo vero ad illa, quæ internam cauſam reſpiciunt,vt purgationes,& victus regimen optimum, de his cum ſatis abunde ſit pertractatum,vnum hoc adnotare placebit. Quod cibus in tali caſu aſſumendus craſſior,& copioſior eſſe debet, ex Hippoc. doctrina lib.de vlceribus,vbi vult pro inædia intelligendũ eſſe paucum,& tenuem cibum,& magis recentibus conuenire vlceribus,quam inueteratis, hiſque præcipue vlceribus,in quibus caro regeneranda venit,quia ſi caro regeneranda eſt, a ſanguine copioſo regenerari debet, & ſi optima a ſanguine optimo,ſecundum deperditæ carnis exigẽtiam,quemadmodum inflammatio ſi arceri debet, a cibis paucis,qui paucam ſanguinis copiam gignant,cohibetur. Et cum duo excrementa vlceribus propria ſemper ſint, & illis fere communia, atque familiaria,quæ primos ſcopos vlcera curandi oſtendunt,vnum tenue, alterum vero craſſum, iccirco exſiccandum eſt cum abſterſione, quæ duæ actiones vtique a medico peraguntur ope medicamentorum id efficientium, & quamuis caro abſque alicuius adminiculo regenerari poſſit,nihilo tamen minus optima dici non meretur, quia alba, & humida eſt. Aliud quoque adnotandum venit, quod ſcire non ſufficit exſiccandum, & abſtergendum fore, vtrum quantum etiam exſiccan-

dum, & abſtergendum ſit, non ignorandum eſt. Cum immodica medicamenti exſiccatio aliquando vim regenerãdi carnes abſumat. Itidemque de medicamento abſtergente dicendum eſt, par nanque ratio militat, quia abſtergens validum non ſolum ſordes abſtergit, verum nimia vi ſua abſterſoria tenellam carnem abſumit, atque detrahit, quapropter ex Galeno nota exſiccationis partis temperaturam ſequetur, vt ſcilicet ſi pars affecta ſicca ſit, medicamẽtum per vnum tantum gradum exſiccare debet, vt quæ ſicciores ſunt partes ſiccioribus medicamentis gaudere procul dubio ſciamus, quæ vero molliores minus ſicca medicamenta deſiderare, & ita temperaturæ in vniuerſum molliores, & ſicciores, & medium inter has locum habentes ſecundum ſui naturam expoſtulabunt medicamenta ex Gal. iij. methodi cap. ix, & demum temperato ſemper vtendum medicamento potiuſquam alio, quia quamuis inter ſe natura, atque temperamento differant, attamẽ, cum ſint ſimul mixta, tẽperatum corpus in vniuerſum efficiunt, & hac de cauſa temperata quoquo pacto pars affecta dicetur, & ob id medicamentum quod vlui eſſe debet temperatum ſit neceſſe eſt, ſemper tamen ad ſiccum vergens propter vlcus, nam ſano ſiccum propius eſt, humidum vero nõ ſano. Ad medicamenta modo ſarcotica, ideſt carnem regenerantia deueniens, quoniam multa, & diuerſa admodum ſunt, tam ſimplicia, quam compoſita, quibus paſſim vtimur, illa in duas claſſes ſunt diuidenda, alia nanque arida ſunt, vt pulueres, alia humida, vt linimenta, & pari ratione alia mitiora, alia validiora. Arida mitiora ſunt, thus, mirrha, & eorundem fuligo, farina fabarum, hordei, pix arida, lignorum caries, orobi farina, & fænogræci. Validiora ſunt, ariſtolochia, iris, farina erui, cadmia, pompholix, vlmi folia in puluerem redacta, aloes, plumbum vſtũ, quæ omnia a Galeno in lib. de medicament. facultatibus

habentur,

habentur, nec non a Dioſcoride. Humida vero & illa duplicem diuiſionem habent, leuiora nimirum & validiora. Leuiora ſunt butyrum, humida æſipus, pix liquida tam na ualis, quã colophonia dicta, terebĩthina, raſina, abietina. validiora ſunt, quæ in vnguenti, vel linimenti formam cõpoſita ſunt, vt vnguentum aureum dictum raſinum, vnguẽ tum de betonica, vnguentum de matreſilua, vnguentum baſilicum, ita ab Arabibus vocatum, quia regiam poteſtatem poſſidere inter cætera vnguenta videtur. Vnum tamen adnotandum venit, quod ſunt, qui nolint vbi vlceri coniuncta ſit inflammatio, talibus vtendum medicamentis in principio eſſe, quod nos ex Galeno iij. methodi ſi alijs medicaminibus inunguntur tuto fieri poſſe aſſerimus, cum præcipue alia medicamenta inflammationi reſiſtere valeant. Neque ſolum illo in loco videtur Galenus refri gerantibus vſus eſſe, vt mandragora, & hyoſciamo, quæ quamuis aliqua ſiccitate prædita ſint, nimis tamen refrigẽ rando partem vlceratam afficerent. Sed ſi quis dicat hãc Galeni ſententiam ipſi repugnare, qui primo quoque de medicamentorum compoſitione per genera habuit, vel repellentibus per initia in vlceribus vtendum eſſe, ne inflammatio ſuboriatur. Reſpondeo, nos extra principium vlceris eſſe, ita vt ſuborturam inflammationem non timea mus, & ſi qua adſit inflammatio, illam potius alijs humoribus commixtam eſſe credendum eſt, quam per ſe exiſtere, qui humores potius laxantibus, quam refrigerantibus egent ſimpliciter, quorum medicamentorum vſum non in ſcribo, quia perfecte præſcribi non poteſt, ſed iudicio præſentis medici ſubijciuntur. & vt incœpto ordine pergam, repleto vlcere carne, ad medicamenta cicatrizantia appel lata tranſeundum eſt, vt quod in hoc vlcere vltimo loco ef ficiendum venit perficiatur. Circa quod dico, quod horũ medicamentorum vis exſiccando, atque adſtringendo cõ-

ſiſtit, vnde idem ordo, & horum medicamentorum eſt quã lis fuit ſuperius enumeratorum, nimirum quod alia magis, alia minus adſtringunt, atque ſiccant, & primo vt enumerare leuiora incipiam, & deinde ad minus ſicca ſermonem meum dirigam, inter mitiora erit, triapharmacum medicamentum, enumeratum a Galeno primo de compoſitione medicamentorum ſecundum genera, quod medicamentum quia multipliciter paratur, ita quoque eſt ad multiplicem vſum, prout magis, minuſue concoquitur. Et ex hoc colligi facile eſt, valere poſſe ad cicatricem inducendam mollioribus, atque duris corporibus, huic ſuccedit vnguentum de plumbo dictum, de tucia, album, pauli. Validiora ſunt, diacalcitecs, aliter diapalma dictum, a Galeno tantis laudibus decantatum, vnguentum de cerufa cocta, Ceratum ex minio, ex tutia, ex cadmia, iſis, & in sũma alia ceratorum genera, quæ apud quamplurimos ad hunc vſum ſunt parata. quæ pauca ad vlcus ſordidum, & cauum curandum dicere libuit.

DE VLCERIBVS QVAE DIFFICVLTER *cicatricem admittunt. Cap. XII.*

CVM fere per accidens ſit mihi de vlceribus ſermo habendus, nunc ad vlcera, quę difficulter cicatricem admittunt, eſt ſermo conuertendus. hactenus enim de vlcere, quod facile, vt ita dicam, cicatricem admittit, me egiſſe credo, neque aliquem vlla admiratione corripi cenſeo, ſi hæc pertractare intẽdam, cum vulnera ſclopetorum, atque archibugiorum ab alijs non differant, niſi ratione principij ſui, quo ab alijs di

uerſam curandi rationem requirunt, vnde & in vlcera hęc degenerant, necnon in contumacia, atque rebellia, aliquando in fiſtulas, atque ſinus vertuntur, de quibus omnibus neceſſaria erit pertractatio, quemadmodum etiam ex neceſſitate, de vulneribus has cauilates humani corporis oblædentibus pertractabitur, & vltimo loco de oſſium cō tinui ſolutione peragetur. Vlcera itaque hæc, quæ difficulter cicatricem admittunt, quia ex ſe ipſis, quod ſenſu apparet, nullum impedimentum habent, ob id cauſa indaganda venit, a qua tale impedimentum oriatur. Duplex nanque eſt, primum eſt quando a toto corporis habitu fluxio facta eſt ad vlceratam partem. Secundum, quando particularis aliqua, & ſpecialis pars ad vlcus humores demandat, qui poſtea, quoquo pacto tranſmiſſi ſint, ita partē afficiunt, vt cicatrizari non poſſit. Vnde adnotandum eſt, quando humores ſenſibiliter ad affectum locum demandati fuerint, quod aliquem tumorem excitare debent, qui tumor vlcere prius curandus eſt, quod de varice dicēdum eſt ex Galeno, & omnium conſenſu. Secundo loco etiam eſt, quando pars affecta prauum aliquod vitium contrahit, a quo ſuccus quamuis optimus ad alendam partem tranſmiſſus vitiatur, vel eſt etiam, vt Galeno videtur commento vi. Aphoriſm. lv. aliquod vitium in ſubiecto eſſe cōtractum, a quo cum vapores eleuentur maligni, & tetri, caro ſuperpoſita vitiatur, in prauumq; conſenſum trahitur, ita vt oriundæ cicatrici obſiſtat, vel ſubortæ in cauſa ſit, vt iterum erodatur, quapropter cum tota difficultas in caſu iſto ſit partim fluxio, partim malus habitus in parte læſa contractus, hac de re primo fluxioni, mox malo habitui danda eſt opera. Fluxio itaque in via intercipi debet, vel ab affecto loco humores ſunt auertendi, & quia a principio de omnibus his fuit pertractatum, reſtat nunc vt ad topica medicamenta breuiter deueniamus, ſuppoſito ſemper

per quod medicamenta exſiccantia, & adſtringentia apta ſint non ſolum fluentes materias intercipere, verum partem affectam in ſuo ſtatu ſeruare, præſertim cum moderate ſiccent, atque abſtergant. modo, vt ad vlcus, quod difficulter cicatrizari poteſt, ſermonem meum vertam, cum duplex medicamenti genus ad hoc faciendum habeatur, alterum, quod malignis vlceribus opitulatur, & eſt valde ſiccans; alterum minus ſiccans, quod non malignis vlceribus prodeſt, argumento deducto a minori ad maius vnum adnotandum venit, & eſt, quod tale medicamentum ſiccans abſque morſu debet eſſe, neque multum adſtringens, quemadmodum viſus eſt Galenus velle primo de compoſitione medicamentorum ſecundum genera, quo in loco vult valde adſtringentia medicamenta facile vlcera exaſperare ſolere, & eo magis ſi cum morſu ſiccent, quemadmodum valde exſiccantia faciunt, a qua exaſperatione inflammatio ſuboritur a dolore excitata, quæ inflammatio, cum partes circumpoſitas extendat, in cauſa eſt, vt difficulter cicatrix inducatur. Notandum eſt quoque, quod difficulter medicamenta vlceri appoſita cognoſcuntur, quoniam medicamenta, quamuis mordicent in principio, parum tamen vel nihil mordere videbuntur, quia a copia uirulentæ materiæ illorum mordacitas obtundi poteſt, quare cum diffinitus modus his vtendi per ſe deſcribi non poſſit, medici induſtria huc tendit, vt ſcilicet impreſſio, & mutatio in vlcere a vi medicamenti facta obſeruetur, quæ, cũ detrahitur medicamentum, ſtatim apparet, atque videtur, & ad aliud medicamentum deuenire neceſſe erit, quoniam tranſacto illo tempore, vel excrementorum dempta copia, tale medicamentum vlcus amplius ſuffere non valebit. Galenum itaque ſequens, primum medicamenta, quæ his vlceribus curandis commoda ſunt, exponam, oleo, & cera commixta: & vt a metallicis exordium ducam, prima eſt

cadmia,

cadmia,quæ citra morſum deſiccandi vim habet,& modicam,de illa loquor quæ in mineris reperitur,nanque ſi diu tius extra ſuum locum ſeruetur,vel abluatur,eius facultas vitiatur,quia non ſiccat,vti faciebat,& quia,vt dictum eſt, modice cum ſiccet,ſi ut magis ſiccet,& copioſius intendamus,aceto acerrimo.vel giluo vino adſtringenti facultate prædito abluenda eſt, quæ chalciti magis vſta ſiccat, & eo magis ſi igneæ facultatis non ſit expers,ſi vero illa abluatur minus ſiccabit,& in eadem ſunt ſylua calcanthum, miſy,ſorynisi quod alterum altero magis ſiccat, atq; adſtringit. Diphiges etiam a Galeno inter medicamenta vlcera curantia,quæ ægre cicatricem inducunt,enumeratur. Et quoniam ſæpe his vlceribus caro mala ſupercreſcit,medicamentis indiget quæ illam abſumant,vt ſunt ærugo,viride æs, alumen combuſtum,quæ modo per ſe ſunt ex vſu, modo alijs commiſcenda, multa etiam alia ſunt ſimplicia ex Galeno iiij. de compoſitione medicamentorum per loca,& ex Dioſcoride vt lẽtes,ciceres,lupini,iſaridis, & multa alia quæ breuitati ſtudens omitto, cum noſtrum inſtitutum ſit vulnera bombardica curare,& quæ illa ſequuntur. & ita ad aliam vlceris ſpeciem curandam me conuertam.

DE VLCERE CONTVMACI, ET REBELLI curando. Cap. XIII.

HACTENVS de vlceribus, quæ cicatricem difficile admittunt, ſatis ſuperque pertractatum eſt, nunc vero quia aliquando accidit, quod vulnera ſuppoſita diuerſam a ſui natura naturam nanciſcantur, ea propter de vlcere contumaci atque rebelli curando eſt mihi nunc animus pertractare. nolo enim (ſi fieri per me poſſit) aliquid in præſenti curatione deſiderari. Conſtat igitur quod vulnera hæc à qualitate venefica aliquam malignam naturam ſemper ſapiant, & quoniam a prauorum ſuccorum affluxu id fere ſemper oriri videtur, & præcipue cum inflammatio pituitam, vel ſanguinem atrabilarem ſecum duxerit, ob id ſecundum maiorem minoremque horum chimorum affluxum; magis vel minus contumax dici meretur vlcus, magiſque gangrenoſum, & minus gangrenoſum, & ita res quandoque fert, vt morbus in ſphacelum deſinat. Fluxione itaque ab vlcerata parte excluſa, atque malignita te cum gangrena etiam ex ſpirituum vitalium extinctione oriatur ad medicamenta localia, quibus paſſim medici vtuntur deueniendum eſt, conſilio directo ad omnia ea quæ inſigniter ſiccant, prout a talibus vlceribus ſemper maligna, atque ichoroſa humiditas excernitur. hoc tamen adnoto, quod interdum ſimplicia per ſe ſatis ſunt, interdum vero alijs commiſcenda ſunt, vt Galenus vi. de compoſit. medicamentorum ſecundum loca velle viſus eſt, quod tum ratione affectus elicitur, tum ratione naturæ totius corporis, temporiſque, & reliquorũ, quæ talem indicandi rationem habent, qualem medicamentorum

mentorum varia, & accommodata compoſitio, & ſymetria, vnde pro ſcopo, ac fine in vniuerſum ſtatuendum venit tale medicamentum vlceribus contumacibus atque gangrenoſis valde ſiccans debere eſſe, etſi cum pauco morſu ſit, eſſe nanque haud poterit, quin tantæ humiditati aliqua ſordes coniuncta ſit, ob id abſtergentia medicamenta huic exſiccanti valido commixta inutilia fore non videntur & ſi tale medicamentum valde ſiccare dicimus, nō tantum huic adeo putredinoſo vlceri confert, ſed etiā fluxioni ſuccorum obſtabit, & quia ab inſigni humiditate a putrido calore progenita pars exulcerata a ſuo naturali ſtatu receſſit, hinc oritur, quod medicamentum iſtud ſiccans, & de neceſſitate adſtringens partem in ſuum naturalem priſtinum ſtatum perducere aptum eſt; & ſi non ex toto ſaltem pro parte id facere valebit, vnde nos aliquando ad faciliorem curationem tali vtimur medicamento.

Rec. fol. lapatij acuti
Scabioſæ
Plantaginis. } añ. m̃. ij.
decoquantur in aqua optime ſalita.
Ol. myrthini drac. iiij
Farinæ hordei
Orobi
Fabarum
Lolij
Lentium
Cicerum. } añ. onc. j.
Salis communis optime contriti parum.

Miſce, & forma emplaſtrum, quod affectæ parti apponatur tepidum. neque dicere obſtat nos in medicamento ad vlcus putridum parato vti oleo cum ex Galeni doctri-

na iiij. de compoſitione medicamentorum ſecundum genera, vbi Hyppocratem ſequi videtur in lib. de vlceribus, apparent omnia laxantia, atque oleaginoſa vlceribus aduerſari, & inimica eſſe. Nam per eumdem Galenum reſpõdetur, qui in libris de medicamentorum compoſitione oleum, & adipem aliquando in medicamentis conficiẽdis aſſumit, non vt medicamentum vlcus curans conficiat, ſed vt ſibi paret opportunum medicamentum, & his, vires acrium valde ſimplicium obtundat. Et præſertim quando partes neruoſæ affectæ ſunt, quæ vt plurimũ illæ ſunt, quæ a gangrena corripiuntur, vt frigidiores alijs. Aegyptiacũ vnguentum vtile admodum eſt, præcipitatum aliquo lenienti medicamento commixtum, vnguentum quod ex viridi æris conficitur, & auripigmento. Et aliquando ad tantam deuenit putredinem vlcus, vt ſphacellũ minetur, & tunc ſublimatum cum alumine combuſto exigat ſuillæ aſſungiæ, butyroque commixtum, & vltimo loco adignem deueniendum ſit; quæ omnia putredine non ita conſigniter vigente, alijs commiſcentur, vt admodum valida putredine exiſtente iſtis per ſe ipſis vtendum eſt ſupra filamenta extenſis. at putredine amota, quia ſemper prauus aliquis fomes in ſuppoſita carne remanet, a quo non ita facile cicatricem admittere poſſit vlcus, ad alia tranſire medicamenta neceſſe eſt, quæ abſque morſu ſiccent, maiori tamẽ ſiccitate polleant oportet, quam illa, quæ alijs vlceribus adhunc vſum eſſe dicebamus. Mollioribus itaque corporibus ceratum diapalma conueniet, & ex cadmia, ab Auicenna iiij. quarti enumeratum. opportunum erit, & vnguentum iſis, & cæratum gratia Dei, ſic dictum, medicamentum quoque ex vera pompholige oleo maſticino commixtum probatur. Poſtremum meum hoc vnguentum inſcribere volui, quod vltimas non poſſidere partes ex vſu didici.

Rec. ol.amigd.dulc.
Vnguenti roſati } añ. onc. j.
Vnguenti raſini
Præcipitati electi } drac.iij.
Ceræ parum.

Miſce & igni apponantur omnia pręter præcipitatum, & cum feruere incęperint immittatur præcipitatum, & ſemper agitentur baculo, vſqueque tepidum remaneat, poſtea aqua plantaginis lauetur. Supra filamina autem vel ſupra petiam extendi debet, & hoc alijſque medicaminibus, quæ breuitatis cauſa prætereo, nos putrido vlceri tuto opem ferre poſſe arbitror. ſed iam de ſinuoſo fiſtuloſoque vlcere loquamur.

DE SINVOSO VLCERE ATQVE FISTVLOSO Cap. XIIII.

VLCERA, quæ ægre, atque difficulter priſtinam ſanitatem admittunt, in duplici, & ipſa ſunt diſcrimine quo ad ſui qualitatem, alia nanque plana ſunt, alia non tantum caua, verum etiam ſinuoſa: & inter ſinuoſa, quibus obductus eſt callus, & inter hęc, quæ ſuppoſitum os corruptum habent, cum etiam calloſa ſint, Sinuoſa itaque vlcera illa erunt, quæ cauitatem manifeſtam habebunt cute tectam, quibus oſculum anguſtum eſt. Et quia Galenus lib. de tumoribus præter naturam dicebat fiſtulam eſſe ſinum anguſtum, & oblongum, iccirco ſinus genus erit ſub ſe fiſtulam quaſi

ſpeciem continens. quamuis fiſtula ex eodem Galeno ij. prognoſticorum a figura tale ſortita ſit nomen. inſtrumẽtum nimirum oblongum, anguſtum, & excauatum, muſicum imitans. Cauſa ſinuum eſt purulenta materia cutim excauans, atque lacerans, illamque ita ſegregans, atque diſiungens, vt minime per ſe in priſtinum ſtatum reduci poſſit. ex quorum affectuum mala curatione, & callus contrahitur, & in fiſtulam deſinit. Sinus quoque ex aperto abſceſſu, excretaque materia oriri dicitur a Galeno commentario xxvij. libri ij. de his, quæ in medicatrina fiunt, quo in loco dicit, abſceſſum diſcectum non amplius abſceſſum, ſed ſinum appellandum eſſe. Verum quia quandoque ex magnis contuſionibus oriuntur ſinus, quemadmodum fieri conſueuit in vulneribus quando putreſcere incipiunt; ex Hippoc. dicente omne contuſum neceſſe eſt putrefieri, & in pus conuerti; & in eodem libro a colliſione, & caſu cutim ſeparari vult, & ſinum procreari, hac de cauſa illorũ pertractatio neceſſaria eſt, cum talibus vulneribus contuſio adiuncta ſemper ſit. Sinus itaque aut rectus erit, aut obliquus. ad latitudinem, cuius talis inchoabitur cura. Vel enim integre illum curare intendimus, vel fictitio modo: quemadmodum à Galeno docemur in lib. de tumoribus præter naturam. Recte quidem curamus ſinum, quãdo partes diſiunctas, & a ſe inuicem abſciſſas iungimus, atque agglutinamus, ita vt inter illas nulla interſit cauitas. Fictitius vero curandi modus eſt, quando inter eas partes aliqua remanet cauitas. Fiſtulæ vero & ipſæ curantur callum amouendo, cum is pro parte curationem impediat, & ſi excrementa ichoroſa, & craſſa, quæ fiſtulæ fundo adhærent, de medio tollantur. Notandum tamen venit ex Hippoc. lib. de vlceribus quod tota ſinus pars ſuperior, vel decliuis comprimenda eſt ſpongia. vel plumaceolis, & præſertim vbi pars ad varicis formam tumeſcere videatur, vel ſi

ſinus

ſinus fundum in decliuiori loco non habeat, tunc contra apertio efficiatur. Verumtamen antequam ad Chirurgiam deueniatur ablutionibus exſiccantibus,& abſtergẽtibus per ſyringam immiſſis vtendum:vt ex Galeno ſecundo de Medici officina commentar.xxviij.& mulſo, & vino multo. nos vero oximelite ebullito cum ſimplicibus vim abſtergendi,& ſiccandi habentibus in uino utimur;uel aqua ardens cum ſarcoticis eſt ex uſu. Vnum non eſt omittendum,quod Galenus in lib.de compoſit.medicamentorum nolle uidetur,mariſcas,& fiſtulas, abſque optimo uictus regimine,& purgatione eſſe curandas;unde alter uidetur ſuboriri curandi modus,eapropter corpore peroptime purgato exhibendã eſſe laudo per dies quindecim ad pondus unciarum ſex in mane potionem hanc, quam a patre meo didici,& multoties fęlici cum ſucceſſu expertus ſum, eſt autem talis.

Rec: Rad: Althεæ pp.
Vnifolij
Praſij
Arthemiſiæ
Caulium rubeorum
Lapatj acuti
Pimpinellæ
Summitatum rubi
Rubeæ tinctorum } añ.miſce.ſ.
Ariſtolochiæ rotũdæ
Conſolidę minoris
Plantaginis
Matricariæ
Centaureæ minoris
Matriſyluę
Betonicæ
Saluiæ

Thuris

Thuris maſculi
Sarcocollæ
Seminũ plantaginis — añ. drac. ſ.
Aniſorum
Fœniculi
Seminum canabis

Croci
Rhabarbari cl. — añ. drac. ſ.
Florum violarum

Miſce & infundantur in libris ſexdecim uini albi optimi odoriferi, poſtea addantur mellis deſpumati libræ quattuor, & ebulliant ad conſumptionem tertiæ partis.

Contra fiſtulas uero, quæ callum diuturnum contractũ habent, topicis pugnandum eſt, uel ruptorio noſtro dicto, uel oleo de chalcantho, uel de ſulphure, uel ſimilibus cauſticis ita incedendo, ut callus detrahatur, deinde abluere illas acri lixiuio conuenit ex Galeno ij. ad Glauconem. Auicenna uero aquam marinam laudat, & aluminoſam, Aetius oximelit commendat. Ad oſculum autem rubra, & fulua medicamenta laudantur, & alia medicamenta ſuperius inſcripta proficiunt. Hæcque pauca ſat erunt circa ſinus, & fiſtulæ curam.

DE CAPITIS VVLNERIBVS. Cap. XV.

QVEMADMODVM accidit, quod bellicũ iſtud fulmen nulli animali parcit, omneſque arborum ſpecies æque lædit, ita & nullam corporis humani partem ſuo ictu, dum illam tangit, illæſam relinquit. Qua propter non mirum videbitur, ſi cauitates corporis humani ordine curaturus à capite vulnerato à ſimili telo exordiar. Primo pro capite totum id accipiens, quod ſupremus venter ab anathomicis vocitatur, qui cũ partibus contentis, & continentibus conſtet, ob id duplex oritur curationis nota. & quia continentes ſunt cutis mẽbranæ externæ os duplex, & contentæ internæ membranę duplex cerebrum, cum ſuis cauitatibus ventriculis dictis, exortus ſpinalis medullæ cum corporibus neruoſis. relicta cutis cura, & membranarum, cum vt alia copora carnoſa curanda ueniant, oſſis tantum lęſiones, & cerebri perſequemur. Cum os illud ſit, quod primario læſionem patiatur, aliquando enim accidere poteſt propter diſtantiam vulnerantis, vel propter galeam in capite vulnerati exiſtentem, vel propter quoduis aliud os tantum vſque ad membranas perfractum eſſe, circa quod excitatum vulnus omni induſtria medicus vti debet, vt uideat, an præter fracturam in oſſe oculis apparentem, aliqua alia ſubſit in oſſe paſſio. Accidit enim aliquando a maximis contuſionibus frangi caluariam alia in parte, quam ubi plaga ſit ex Hippocrate lib. de uulneribus capitis. Neque ſolum ſufficere uidetur magni Hippocratis auctoritas, uerum experientia nos docuit, dum mortuos a magno, & graui corporę læſos atque

uulne-

uulneratos diſſecamus. Videmus nanque ſciſſuram ſatis ab ictu longinquam in oſſe excitatam fuiſſe, tam in oppoſita parte capitis, quam in oppoſita parte partis perfectæ. Et quoniam ab eodem Hippocrate libro citato duplicem fracturæ ſpeciem habemus, manifeſtam ſcilicet, & immanifeſtam. Manifeſta illa erit, quæ oculis patebit, immanifeſta quæ ſub cute occultabitur, & aliquando uitream tabulam oſſis ita dictam ſuprema illæſa permanente afficiet, rimulam capillarem in illa excitando, hæ ambæ fracturarũ ſpecies facile dignoſci poſſunt per ſæua ſymptomata ægro accidentia, quæ uulneratis in capite a magno ictu, atq; graui corpore ſubſequi ſolent, nimirum bilis, uomitus, uertigo, ſtupor, obmuteſcentia, motus & ſenſus fere abolitio, & alia. Circa quæ unum placet adnotare, quod uertigo, & obmuteſcentia ſuperueniunt facilius ijs, qui in ſincipite uulnerati ſunt, quam his qui in alia capitis parte uulnera accepere, propter ſpirituum animalium concuſſionem, qui in anterioribus uentriculis elaborantur. Vnum quoque circa has rimulas adnotandum eſt, quod in omni rima, quamuis admodum anguſta, ſi fieri poſſit, ſcalpris abraſorijs uti oportet, quouſque rimula deleatur, quandoque enim accidit, quod internam oſſis ſubſtantiam pertrãſeat, & quod ichoroſa materia per labia excreta per hãc quoquo pacto intra caluariam feratur, & ita mortem ęgro afferat. Quemadmodum ab Hippocrate in libro de locis in Homine ſcriptum habemus, quod per anguſtum intrans, & non exiens id eſt, quod facit furere hominem, unde tuto ad terebrationem deueniendum, & ſi rima aliquam ſuturã ſuperequitet ad utrunque ſuturæ latus duæ terebrationes moliendæ ſunt, quemadmodum ſi os tantum occupet ſimplex, in decliuioris ipſius oſſis parte unica tantum terebratio efficienda uenit, ut per admodum patens orificium, qui ſanguis per oſſis diuiſionem tranſmiſſus eſt, atque in-

tra caluariam ad putreſcendum occultatur, totus euacuetur. Quibus ita habitis, curatio, quæ in caſu ſimili ratione, & experimento tuta habetur, non reijcitur, vt ſunt in principio olei roſati tepidi ſupra membranas inſtillatio, deinde tranſacto principio digeſtiuum, vel linimentum aliquod arte paratum. ad hoc Galeni cephalici pulueres ſupra os inſperſi probantur, ad extraque vnguentum de betonica, vel de matriſylua laudatur; & ita vulnus curandũ veniet per ſua tempora abſtergendo, exſiccando, & vltimo loco cicatrizando. Ad vulneratum modo cerebrum me conuertens dico, quod duplices poſſunt eſſe læſiones cerebro impartitæ, ambæ admodum deteſtabiles, atque omni ſpe deſtitutæ. Si nanque vulnus intimas admodum partes cerebri petat, & vſque ad ventriculi cauitates feratur feriens corpus, nulla profecto in hoc caſu cura indigemus propter partium nobilitatem, atque malignitatem veneficam a globulo illis impartitam, patet nanq; omnibus medicinam profitentibus in ventriculis cerebri ſpirituum animalium elaborationem fieri, vnde non deſunt, qui ex hoc crediderint animam in cerebro reſidere. Sed de medullaris tantum cerebri ſubſtantia ab hoc fulmine bellico paſſa ſit, & vulnus iſtud læthale eſt tum propter veneficam qualitatem cerebro impertitam, vt iam ſuppoſitum eſt, tum propter contuſionem a qua, quia cerebrum corrũpi, & in ſphacelum vertè poteſt, tertia die mortem ſubſequi neceſſe eſt, Hippocrate dicẽte ſeptima particula aphoriſm. xl. quibus cerebrum corruptum eſt hi tribus diebus pereunt. Cura igitur horum vulnerum a principio erit aggredienda cùm oleo roſaceo, vitello oui commixto, vel oleo extracto es ouorum vitellis in principio illa inſtillando tepida in vulnus. Progrediente vero tempore quoniã cerebrum de facili corrumpitur, vſus olei de hippericone, magiſtrali dicto, probatur, ſi melli roſaceo admiſceatur, &

ad extra ſuperius dictis medicamentis vtamur. Verum enimuero placet nunc vſum cuiuſdam olei de perforata magiſtralis multum Reuerendi Domini Simonis Gillini Canonici Ferrarienſis, & ad chimicam Sereniſſimi Ducis noſtri præpoſiti in medium afferre, vt ex hoc pateat ex vnico medicamento poſſe nos multas intentiones curatiuas, & ſcopos aſſequi. Dum iunior eſſem tempore Excellentiſſimorum virorum Multum Reuerendi Domini Ioannis Baptiſtæ Canani, Domini Renati Braſauolæ, & Ioannis Boſchi Patris mei, quædam ancillæ iuuenis in ædibus perilluſtris Domini Alexandri Andreaſij decumbens caſu in ſiniſtra temporis regione in capite pila ex tormentario iſto fulgure emiſſa vulnerata fuit, ita vt ſpecilo in vulnus intro miſſo medullarem ſubſtantiam cerebri paſſam fuiſſe viſum ſit. Huic à principio vſque ad diem vndecimam, qua mortem cum vita commutauit oleo ſuperius dicto de perforata mederi vidi, quæ nullo alio ſymptomate erat correpta, præter ea à quibus vexari ſolent, qui telo iſto vulnerantur, quam ſtupore quodam. At ſi quis dicat medicamentum hoc ſuppoſitis a me principijs contradicere, cum primo ſupponā vulnera hæc veneno obſiſtentibus, nec non igneæ vi, & ſuppurantibus indigere. Ad hoc reſpondeo quod ſi tale compoſitum medicamētum diligenter perpendatur, ex illius vſu omnia hæc aſſequi poterimus, conſtat enim tale medicamentum tanquam ex baſi oleo de oliuis ueteri cui infunditur herba, & flores Hippericonis, folia centaureæ, cardus benedictus, & alia ſimplicia, quæ ueneno obſiſtere creduntur, gummata non deſunt aliquæ, quibus ſuppurandi uis, & abſtergendi ineſt. reſina ſtrobilina, & laticina immittitur, quorum facultas eſt attrahere. Vnde cum igneæ vi moderate calefacientibus occurramus, & veneno ſuperius dictis herbis ſatisfactum ſit, contuſioni ſuppurantibus, hoc vnico medicamento omnibus his in-

 tentionibus

tentionibus ęque ſatisfactum cenſeo, & quoniam calidum in ſecundo gradu eſt hoc medicamentum affectam partē in ſuo naturali ſtatu ſeruat, natiuumque calorem fouet, & alia facit, quæ vt recenſeantur, præſentis non eſt negotij, omnibus nanque illo vtentibus manifeſte patent. Hoc profecto de ipſo non reticebo, quod in oſſibus detectis atque a carne per vlcus denudatis multum proficere videtur, neque alicui mirum videbitur medicamentum actu humidum, atque oleoſum oſſibus non aduerſari, cum Galenus iſidi medicamento actu humido oſſibus aliquando medeatur. Multa in hoc tractatu à me dicēda eſſent verum quia ad alia pertractanda propoſitus me ordo vocat ſermoni huic de capitis vulneribus impoſito fine ad alias cauitates curandas, quando à ſimili telo transfoſſæ ſunt, ſermonem conuertam.

DE THORACIS VVLNERIBVS. Cap. XVI.

CVm hæc vulnera thoracis non genere vitij à ſuperioribus differant, ſed ratione tātum curationis, quantum partes læſæ poſtulant, ob id thorax ipſe duplicem, vt de capite dictum eſt, conſiderationem habebit. Primo enim diuidetur in partes cōtentas, & in partes, quæ continent. Inſuper continentium partium aliæ carnoſæ, aliæ oſſeæ ſunt, & cartilaginoſæ, & membranoſæ ſimul. internæ partes nullam inter ſe diuiſionem patiuntur, niſi merito ſubſtantiæ, quoniam aliæ ſolidæ ſunt, vt cor, aliæ molles, & laxæ, vt pulmo. Cordis capſulam, & mediaſtinum omitto, quia à ſubcingente mēbrana ortum ducunt. hæc pauca præfari placet, vt facilior horum vulnerum tum dignotio, tum curatio habeatur, per thoracem intelligendo ventrem medium, qui coſtis circumſeptus eſt. At quoniam iſtud aggregatum in duas partes diuiſi, in contentas nimirum, & continentes, propterea dicendum eſt; vulnerum horum alia penetrantia eſſe, alia vero non. Rurſus inter penetrantia alia eſſe abſque partium internarum læſione, alia cum ipſarum læſione. Quapropter tot vulnerum horum reſultabunt ſpecies, quot partes in thorace exiſtunt, quæ vulnerum ſpecies facile ex ſuis ſignis cognoſcuntur. & primo, penetrans vulnus eſſe cognoſcitur per candelæ, vel ſtyli cuiuſuis in vulnus immiſſionem. Secundo aeris per vulnus exhalatio. Circa quæ duo ſigna decipi aliquando poſſumus, quia candela vel ſpecilum muſculorum thoracis cauitatē aliquando ingreditur, & ab illa cauitate aer contentus

ęgredi quandoque poteſt. Vel ſi thoracem ad intra petat,tum cauitatem ipſius tranſiliet, vt accidit nobili cuidam patritio,qui breui ſclopeto,piſtola vocitato,(cũ prope admodum feriens icto ſtaret)in anteriori parte thoracis vulneratus fuit. Huic ſtyli magna intromittebatur portio, & multus aer per vulnus ex ſufflabatur. Superuenit tandem febricula leuis admodum, mitioraque fuerunt ſymptomata,quæ ſimili telo læſis ſuperuenire ſolent. Nona autem die tranſacta cum ad excernendas fœces e lecto ſurrexiſſet,lectum poſtea repetens,ſupinuſque (quod non dictu magis quam viſu mirum)præſente Illuſtri,& Excellentiſſimo Doctore Bartholomeo Bertazzolio eius patre vitam illico cum morte commutauit,quamobrem aduentantes medici illum curaturi miſerando tali caſu veluti perterrefacti fuimus. viſa deinde fuit pila mediaſtinum occupaſſe,quę cum in illo contuſionem,inflammationem, venenoſumque halitum excitaſſet,non mirum ſi venenum cum ad cor ſenſim permeaſſet, & pila cum per corruptum mediaſtinum in cordis capſulam deſcendiſſet,repentinæ, vt ita dicam, in cauſa mortis fuere. Nulli igitur mirandum nos ab his aliquando decipi ſignis. candela nanque tali caſu cauitatem ingreſſa erat,&aer in ea cauitate incluſus exibat,immo ſi per ſyringam aliquis humor intra cauitatem hanc inijciebatur, ab hac excipiebatur, neque niſi per tuſſim ad extra mittebatur. His itaque ſe habentibus pars thoracis vbi vulnus inſidet eſt perſpicienda,atque diligenter indaganda. Alia adſunt ſigna,quæ thoracem ad intra vulneratum eſſe demonſtrant,quæ in quarta,vel ſeptima die ſuperueniunt,vt quædam grauitas in diaphragmatis regione, dolor partem illam thotacis multum afficiens, tuſſis, ſanguinis per tuſſim ex puitio, valida febris, vigiliæ quaſi continuę,appetitus deiectio,anguſta admodum reſpiratio, contentæ materiæ per vulnus ex ſuflatio,

liuor ad extra apparens. At ſigna quæ internas partes læſas eſſe oſtendunt, a Celſo præcipue traduntur libro quinto capit. xxvi. vbi inquit, ſi cor vulneretur ſanguis multus per vulnus effertur, color totius corporis pallidiſſimus eſt, ſudores frigidi ſunt, & maleolentes. Circa hoc ſignum autem videtur adnotatione dignum, quod vulnerato corde ſtatim perit animal, ita ut per vulnus non poſſimus ſanguinem fluentem videre, ſed ſi caua vena vulnerata ſit, vbi per dexteram cordis auriculam in cor ingreditur, hoc de facili accidere poteſt, quia non ita cito interimitur æger, & multus copioſuſque ſanguis per ipſam emanare poteſt, ſudoreſque tetri odoris ob natiui caloris extinctionē oriuntur, & per conſequens totius corporis colorem in liuidum mutari par eſt. Si pulmo vulneretur, & ab hoc fulmine bellico patiatur, ſpirandi difficultas ſuboritur, ſanguis nigricans, & ſpumans per os, & per vulnus cum ſpiritu multo effertur, in vulnus inclinari iuuat, vnde facile loquuntur, & ècontra ſi in aliam partem declinent, obmuteſcunt. Pari pacto, quibus gula vulneratur, ſingultus, & bilis vomitus aduenit, per vulnus cibum, & potum reijciũt, motus arteriarum languidus exiſtit, & vltimo loco ſudore diaphoretico corripiuntur. Si ſpina vulneretur oritur neruorum diſtentio, illorumque retractio, ſenſus, & motus partium inferiorum intercipitur, interdum quoque inuoluntarij vrinam, & fęces emittunt, vnde ſi non cito ſaltem interdiu pro maiori parte pereunt. Non enim poſſunt partes hę tot tantaque incommoda, & mala perpeti, cum inter principes connumerentur. Ad curationem itaque deueniens, vt rem breuibus perſtringam, & ſuppoſita à me principia non repetam, operæ pretium fore duco curam hanc in duo diuidere. Quorum vnum eſt inflammationem tam internam, quàm externam arcere, & purulentiā ab ipſa inflammatione progenitam expurgare. quo ſcopo

contu-

contuſioni,& veneno occurretur. Si nanque expurgabitur quod putridum eſt, & ad facile putreſcendum parabitur medicamentis actu humidis,quanuis potentia abſtergentibus,& attrahentium vſu ad extra venenum euocabimus, cum adſtringentium vſus, vt boli orientalis non ita tutus habeatur. At quoniam iſta purulentia deſcendit facileque in thoracis cauitate colligitur,vt euacuetur,tribus eſt procurandum medijs. Primo per vulneris orificium. Secundo per os. Tertio per vrinam. Per os Galenus quinto methodi cap. viij. diſcutientibus pugnandum eſſe monet: quare poſcam tepidam laudat ſtatim à principio,quam potui bis,ter ue exhibet. Et certe ſi in caſu noſtro vel bolus armenus,vel terra lemnia,vel melitẽnſis creta exhibeatur illam conuenire credo: quoniam cruóres & eſcharam à pila excitatam incidet, vi igneæ ad intra immiſſe occurret, & veneno obſiſtet deſſumpta à terra vel bolo qualitate veneno obſiſtendi, attamen ſi infraſcripto lambitiuo vtetur æger profuturum arbitror.

Rec. Sy. de farfara
Iuiubini
de liquiritia
Capillorum veneris } añ. drac. ij.
Oximell. ſimplicis drac. j.
Boli armen. orient. drac. iiij.
Miſce & formetur electuarium.

Aquam inſuper communem pectoralem cum dictis ſyrupis potatam in mane tepidam ad ſex vncias vtilem fore credo. Poſtea caſſiæ bolus, vel manna ad ægrotantis robur pro alui ſolutione propinabitur. interim conſentiunt omnes rationes, vt apertum ſeruetur vulnus, ut per ipſum contenta purulentia expurgari poſſit. & ita ſecundo

do medio erit ſatisfactum. Suppoſito itaque oſculum vulneris apertum eſſe retinendum, tuto turunda à nobis ſuperius adnotato digeſtiuo illinienda venit ex lineo panno confecta, quouſque eſchara ad vulneris labia exiſtens decidat, & vſquequo vulnus iſtud in vlcus degenerauerit, hoc nanque tempore tranſacto vnguento de betonica iſidi commixto vtendum erit, ut ab altero materia attrahatur, & ab altero oſculum ſeruetur apertum, ad extra vero ſupra petiam extendendum principio tranſacto tale præſcribatur ceratum.

Rec. ol. communis
Sepi arietini } añ. drac. ij.
Picis naualis
Picis colophoniæ } añ. drac. j. ſ.
Matrices
Thuris
Galbani
Amoniaci
Serapini } añ. drac. j.
Miſce

Ceræ quantum ſufficit ad conficiendum ceratum.

Hoc tantum vtendum cerato quouſque vlcus mũdum, atque expurgatum ſit, & alia peragere nos cogat neceſſitas, quoniam ſi talia vulnera in longum protrahantur, facile in fiſtulam degenerant. cuius cura cum antea per potiones ſit ſutis habita, de illa ſermonem alium non habebo, ablutionem tantum per paruum clyſterem faciendam proponam ex vino confectam, quo roſæ, balauſtia, ſumacchia, ſalſa, & ligni pauca quantitas incocta ſint. Vltimum reſtat examinandum medium, quomodo ſcilicet per uiam vrinæ materia talis educi poſſit. Materia hæc purulenta

dum

dum intra cauitatem thoracis continetur, per venam ſupra dorſi ſpinam delatam per emulgentes ad renes ferri poteſt. Neque obſtat dicere. quo pacto materia hæc tale ingredietur vas, cum ita dura membrana ſit conflatũ, vt ab illo ſanguis haud egredi poſſit? Reſpondeo hoc mirum non eſſe ſi pleuritide laborantes perpendamus, materiam admodum craſſam, ac viſcidam, & grumoſam (vt per excretum ex ore apparet.) per membranam coſtas ſubcingentem duplicem permanere; & pulmones etiam ita craſſa & compacta ingredi. Verum enimuero ſi tranſacto huius morbi principio diuretica in iure decocta ægro propinemus, vtique optime conſultum fore exiſtimo, cum natura viam hanc facillime reperiat, qua actiones omnes in corpore noſtro molitur, atque ſua vi propagat. Circa hoc autem adnotandum eſt, quod ægro febrienti leuia diuretica propinanda ſunt; non febrienti vero validiora. Et hæc pauca circa thoracis vulnera curanda ſatis erunt. quia ad abdominis plagas me breuitatis ſtudium trahit.

G DE

DE ABDOMINIS VVLNERIBVS, Cap. XVII.

POSTQVAM Thoracis vulnerum curationem perſequuti ſumus, iure merito Abdominis vulnera curanda ſubſequũtur. & illa præcipuè quæ à pila vulnerante fiunt. Abdomen itaque illud eſſe circũſcribendum eſt, quod à mucronata cartilagine ad pubem deſinit. Et primo notandum differentias horum vulnerum a partibus vulneratis deſumi, vnde oritur quod vniuerſalis differentia illa eſt, quæ diuiditur in penetrans & non penetrans quemadmodum thorace vulnerato accidere dicebamus. Penetrans illud eſſe autumamus quod peritoneo vulnerato internas partes lędit & ècontra non penetrans illud eſſe quod neque peritoneum neque internas partes afficit, ſed muſculos tantum vſque ad peritoneum incluſiue lædit. Rurſus eſſe poteſt quod penetrans ſit cũ læſione partiũ internarum & abſq; illarũ lęſione, Dixi cum læſione partium internarũ quia ſi uis corporis huius lędentis conſideretur atq; optimè perpẽdatur vix fieri non poteſt quod tale telum impetu immiſsũ internas nõ petat peritonei partes, & nõ lędat quoquo pacto partes ſibi adiacentes, quæ ſunt hepar, lien, ventriculus, renes, nec non inteſtinorum tam gracilium, quàm craſſorum multitudo. Rurſus adhuc duplex vulnus iſtud exiſtit, vel enim eſt cum exitu alicuius partis, vt inteſtini, omenti. vel ſine partium exitu. & vt facilius hæc vulnera curentur penetrans à non penetrante ex ſtyli, aut candelæ immiſſione cognoſcetur. quo caſu candelam huic vſui magis commodam fore exiſtimo quia cum facile flectatur, neque dura, & renitens ſit vt ſtylus inter-

nas

nas partes minime lædere poteſt, & ab ingreſſu multo cā-delæ facilis erit huius vulneris dignotio cuius magis certum eſt ſignum digitus in vulnus immiſſus, aut exitus corporum ad intra exiſtentium vel exeuntium permutatio. Cum quod exire non ſolebat exit, & per vulnus excernitur. vel ſi magnum admodum ſit vulnus, aut latens id penetrare dijudicabitur. hæc omnia ſunt ſigna, quæ à Celſo libro quinto cap. xxvi. referuntur. Quemadmodum & vulnerati fecinoris ſigna retulit, vulnus ſub dextra præcordiorum parte inflictum, ſanguinis fluxus, contracta præcordia ad ſpinam in ventrem cubandi dulcedo, punctiones & dolores vſque ad iugulum quibus omnibus nōnunquam bilioſus vomitus accedit. At ſi lien vulneretur, ſigna ſunt hæc, ſanguis niger a ſiniſtra parte abdominis exit, præcordia & ventriculus ab eadem parte indurata ſunt, ſiti ingenti vexantur, & quia proximum eſt lien hepati ob id dolor ad iugulum aſcendit. At ſi ventriculus vulneretur, & vna cum illo inteſtina eadem à Celſo ſigna traduntur, nec non quod ieiuno inteſtino vulnerato cibus & potus per vulnus exeunt. At quamuis dicat Celſus quod cibus & potus per ieiunum inteſtinum exeunt intelligendum eſt quod de chylo loquatur, cum chylus ſapiat fere naturam cibi in inteſtino illo contenti, & nonnunquam per os bilis exit quia cum à cyſtifellis deferatur bilis ad ieiunum inteſtinum facilis eſt tranſitus à ieiuno ad ventriculum, vt bilis per os excernatur. Si craſſa inteſtina lædantur freces exeunt, vel eorum odor perſentitur. Renibus vulneratis dolores vſque ad teſtes deſcendunt, vrina difficulter exit aut cruenta. Veſica læſa, dolor ingicina corripit, locus ſuper pubem intenditur, vrina per vulnus exit, ſtomachus afficitur, bilem vomūt, aut ſingultiunt, frigiduſque ſudor totum ægrorum corpus inuadit, & tandem mors ſubſequitur ipſa. Multa a-

lia ſigna traduntur, quæ enumerare deſino cum hæc pauca relata ſatis eſſe videantur. Notandum tamen, quod ſi talia ſigna non ſuperueniant, vulneratæ tamen ſint partes iſtæ, repentina ſuboritur mors. Quod mirum videtur referam, me curaſſe hominem à ſimili telo vulneratum præter alios, cui inteſtina in ſcrotum iam diu per inteſtinalem herniam deſcenderant, & vulnerato ſcroto ab ictu ſclopetario, immo ipſo amoto, reſectis omnibus inteſtinis in illo contentis ſanatus eſt, fiſtulari vlcere in pectine ſuborto, per cuius orificium fœculenta excrementa, quæ per aluum alias excerni ſolebant, excernebantur. ita vt ſi per aluum nihil vnquam exiſſet, nihil enim per aluum excernebat; uixitque multis annis hoc pacto, immo permultas peragrauit regiones. Alios etiam curaui, quibus cum fuerint inteſtina diſſecta hæc vulneris labijs iūcta, & glutinata per fiſtuloſum vlcus ſuper natum excrementa continuo exibant. neruoſa nanque pars inteſtini carnoſæ abdominis ſubſtantiæ muſculorum iuncta hoc pacto fiſtulam vel vlcus adapertum induxit. Ad curationem itaque me conuertens breuiter dico talia vulnera in principio propoſito medicamento curanda eſſe, vel aliquo magiſtrali medicamento allato, quod ſi partes internæ læſæ ſint ſcypho tale oleum in vlcus immittendum eſt, quemadmodum etiam alicuius ablutionis vſum non reprobo. Vti etiam tuto poſſumus medicamento digeſtiuo compoſito. a me inſcripto, cuius vis vel mitior, vel validior quoquo pacto reddi poſſit ſunt nanque talia vulnera compoſita ſupra petiam quoque ſuperius numeratis medicamentis tuto vtemur, parte circumlinita deffenſiuo medicamento. & ita huic prauo affectui nos occurrere poſſe credo. Clyſmatum quoque vſum probo, & illorum præſertim quæ ex vſu in inteſtinorum affectibus parata ſunt. Cataplaſmatum quoque vſum non re-

ijcio

ijcio ſi parti affectę apponantur quamuis naturales partes laxare videantur. occurrent nanque inflammationi muſculorum abdominis, dolorem remittent, & in ſumma veneficæ atque igneæ vi. Adnotandum porrò quod ratione humiditatis inteſtinorum, & frigiditatis non ita inflammatio phlogoſis, adſtititia dicta, pollet, neque venefica qualitas ita facile in his partibus imprimi poteſt. Quare non adeo mirum ſi ſanatos viderim hos ægros facilius quam qui paſſi ſunt aliarum partium vulnerationem, & hęc de horum vulnerum cura ſint ſatis.

DE FRACTVRIS OSSIVM ARTVVM cum vlcere. Cap. XVIII.

TANTA eſt telorum omnium, quæ impetu feruntur vis, vt ab illorum impetuoſo motu percuſſa parte oſſea corpora non ſolum frangantur verum in multas minimaſque partes, & fruſtula diſiungi à ſe inuicem cogantur, quare ſi in caſu noſtro præter motum quo pilæ velociter feruntur, & aer ſimul illis commiſceatur non ſolum oſſa diſrumpi poſſunt illa communi diſruptione farinata nimirum dicta, quando ſcilicet ad modum farinæ oſſa diſrumpuntur, ſed præter hanc & illis alia fracturæ ſpecies ſchylecedon appellata ſuboritur, aliquando à prima fractura propter aerem incluſum longe diſtans tam in corpore læſo, quam in corpore lædenti. hoc dicere volui ſententiam magni Hippocr. ſequens qui quidem in capitis vulneribus à graui corpore atque contundente excitatis, alia in parte caluariam frangi poſſe vult, quam vbi plaga ſit, quod non tantum à graui corpore fieri poſſe creditur quantum ab incluſo aere, & ſpiritu in caluariæ vacuo ambitu contento. quo dogmate ſuppoſito facile dicere eſt in caſu ob pilæ tormentariæ ictum duplicem fracturæ ſpeciem oriri poſſe. Alteram quæ ſenſu patet, alteram quæ ſenſui occultatur. Rurſus quæ ſenſui patet cum vlcere ſemper eſt, altera, quia ſub carne latitat abſque vlcere eſſe videtur. Notandum tamen quod non omnibus ſemper à ſimili telo vulneratis id accidit, vt ſcilicet hæ duæ fracturæ ſpecies ſimul iunctæ ſint, ſed aliquando ijs occurrit qui à pila ſunt læſi, & ijs qui multum à feriente corpore diſtant.

oſſi-

oſſibuſque multum cauis, & magnis accidit, nec non facilius ſiccioribus oſſibus. Accidit etiam quandoq; glandem hanc vel totam oſſis ſubſtantiam transfodere, vel oſſi infixam eſſe, vel in articulo latere. quapropter quoquo pacto ſe habeat res os talem noxam paſſum propter prognoſticum conſiderandum duco, & vt facilior reddatur cura: aliæ nanque ſunt curatu faciliores fracturæ quæ per tranſuerſum, & farinatim modo dicto incedunt, atque ab articulis ſatis diſtant. ècontra vero illæ dicuntur fracturæ difficiliores curatu quæ prope articulos ſunt, illis ve in ſunt atque obliqua incedunt uia quæ ſchyleecedon ſpecies appellatur. principijs nanque articulorum propagines magnæ neruorum deferuntur, & muſculorum capita ab his, ut plurimum emanant, à quorum corporum læſione magni cruciatus expectantur, ſæuique dolores, & febres quæ naturam malignarum febrium præſeferunt. interim fracturarum huiuſmodi cum certa ſigna tradi nõ poſſint experti Medici iudicio ſupponuntur, qui dum manibus affectam partem pertractat ſenſu conijcere debet. Quandoque etiam accidit fracturis prope articulum exiſtentibus, vt articulus ipſe ſua ſede dimoueatur, vel ſubluxetur. Articulus igitur ita affectus prius venit reponendus quam os fractum reducatur, quemadmodum de pila oſſi infixa atque hærente illi eſt decernendum. terebra nanque, vel tenaculis ad id aptis eſt euellenda, deinde oſſi incumbendum; quod vt reducatur optime, rectiſſimis profecto indiget extenſionibus ex Hippocrate in lib. de fracturis moderate tamen eſt extendendum propter partes muſculoſas à feriente corpore laceratas, hæcque omnia primis diebus molienda ſunt antequam ſuperueniat inflammatio quæ id exequi impediat, fieri nanq; poteſt inflammationem perbelle oriri poſſe quia, vt iam dictum eſt natura dolenti, & affectæ parti ſuccorum copia

occurrit

occurrit, vt illi opem ferat. Notandum porro quod in omni perfracto oſſe in ſuam ſedem reducto ferulis tranſacta quarta vtendum eſt. verum in caſu iſto in quo inſignis admodum carnis attritio facta eſt ferulæ à principio adaptandæ ſunt, quæ neque nimis moles eſſe debent ne os rectum continere non poſſint, neque nimis duræ ne ſua duritie circuniacentes oſſi partes afficiant atque lædant. Verum enimuero ſi brachium, vel crus læſa ſint brachiũ præter appoſitas ferulas pectori ſuſpendendum eſt in triãguli formam. & ſi crus perfractum habeatur præ manibus non arcula quoniam ab Hippocr. non laudatur verum reijcitur, ſed puluinaribus ex craſſo papyro confectis vtendum, quæ cum nobis in vſu ſint valde proficere videntur. Aliquando etiam vice ferularum paruus canalis conficitur ex craſſiſſima charta tela cerata conſtructus ad læſæ partis formam, cui ſubijcitur modo ſtuppa linea, modo canabina, modo cotonis munitus vel panni linei cum cotone fulcra laudo. Vice etiam faſciæ petia linea ad affectæ partis latitudinem aſſumatur, vel adeo lata, vt fracturam per quattuor digitorum ſpatium ſuperet, atq; per ſui latitudinem excedat multis capitibus fulcitam à quibus membrum modice deuinctum atque arctum teneatur, cui poſtea ligaturæ articula ſtatim ſupponatur & ſi fieri poſſit non ita ſæpe amoueatur. Hac etiam ligatura vti tuto poſſumus in brachij fractura, ſuppoſito ſemper membrum non eſſe transfoſſum, & in ſuperiori parte vulnus exiſtere. vbi uero ſecus ſe habeat alia incedendum uia, vt puta ferulis præterquam ſupra vlcus appoſitis, & ſi alterum os ex duobus remaneat integrum minori ferularum numero vtendum quando os ipſum integrum ferulæ vicem gerat. Notandum etiam quod oſſis fruſtula ui minime euelli debent à principio ſed inchoata tantum ſuppuratione quia à materierum excretarum copia

ſeparatur

ſeparatur membrana perioſtium dicta, & à materia ipſa ad vlceris oſculum ducentur vnde facilior extractio, & tutior. Notandum hoc aliud circa faſciandi modum, quod ſinu uerſus articulum vergente leuis faſcia ab articulo ad vlcus ducenda eſt, vt hoc pacto articulum ab occurſu purulentæ materiæ tueamur. Medicamentum vero quod prima facie parandum venit eſt ablumen oui, quemadmodum iam ſancitum eſt, cui puluis boli orientalis, ſanguinis draconis, necnon maſticis, & corallorum rubeorum ſimul commiſceatur ad linimenti formam quod ſupra latam placentulam totum membrum ambientem extendatur, & circiter vlceratam partem diù ſeruetur, vſquequo ſcilicet quarta ſit tranſacta atque iterum iteretur oſſis fracturam reſpiciendo, vel ſi nolimus tale apponere medicamentum ſimile illi componatur, vel album vnguentum quod ab Hippocrate recipitur aliquando. amoſa ſtupa ab vlcere noſtro ſupraſcripto, medicamento vtēdum cenſeo, neque aliquem deterreri oportet dicentem talium medicamētorum vſum propter oſſis ſubſtantiam, & detectam, & læſam non multum conuenire. Quia reſpondeo neceſſe eſſe magis in vlcus incumbere quam in os, prætereà dico quod medicamento ſupra ſtupam impoſito in os incumbimus hoc vero vlcus cōtuſum, & ignitum curamus ita quoque ſæpe ſæpius medicamina adhibenda erunt necnon bis in die expurgandum eſt quamuis Hippocraticæ doctrinæ hoc caſu talis medendi modus aduerſari videatnr. qui per quietem oſſa iungi vult ſeptima, vel nona die tranſacta quod quidem tempus in tali morbo pro principio habetur, permutandæ ſunt ęquidem omnes curandi intentiones, & primo de ligatione loquens dico faſciam alijs medicaminibus præſęrri debere quoniam ſaniei expellendæ atque vlceri abſtergendo commodior eſſe videtur. Erit igitur ex Hippocrate lib.

de fracturis tantæ longitudinis, vt membrum læſum ab vtroque capite deuincire valeat, & cum circunducta à duobus capitibus eſſe debeat vlceri vel vbi fractura adſit inchoabit in faſcia orificio ad vlceris magnitudinem facto, vel illa ſupra vlcus cruciatim appoſita ita vt vlcus pateat & ſiqua oſſis portiuncula extra vlcus appareat non diſrupta, ſed corpori ſuo continuo annexa ſcirula amoueatur ita enim ſumus ab Hippoc. docti lib. citato, & intentio medicamenti permutanda quoniam vlcus id poſtulat, & affecta ſedes aliter indicare videtur propterea, quod os detectum atque fractum maiori exſiccatione opus habet, vt extrema oſſa diſrupta ſimul iungi poſſint vnde omnia impedimenta amouenda ſunt quare cæfalica cum medicamentis inſcriptis tuto commiſcentur necnō alicuius medicamenti magiſtralis Balſami fuſius appellati probo; Inſcriptio cuius cum non poſſit non prodeſſe, & quia hanc à nullo adhuc inſcriptam reperi, cum mihi nuperrime tantum data ſit deſcribam. Eſt vero huiuſmodi.

Rec. ol. de oliuis lib. 4.
Ol. de Altheæ lib. 1.
Aquæ vitæ onc. iiij.
Seminū perforatæ dictę Hyppericonis } añ. miſ. iiij.
Florum illius }
Terebentinæ lib. 1.
Mumiæ electæ } añ.
Maſticis }
Myrrhæ electæ } añ. drac. vj.
Ligni aloes }
Gummæ citri }
Styracis calamitæ }
Gummi elemi }

Croci

Croci Belzoini Picis colophoniæ Styracis liquidi Nucis moſchatæ Cinamomi Gariophilorum Spicæ nardi	añ. drac.ij.

Miſce omnia ſimul pulueriza tis puluerizandis & ſimul mixtis humidis ad ignem vſquequo leuiter ebullierint quo tempore ſpecierum in humidis facienda eſt infuſio, & permittenda vſque ad teporem, vltimo loco ponentur gummata, & ipſa in puluerem redacta. Hoc facto totum medicamentum ad balneum mariæ dictum ebulliendum ponatur, ſæpe illud miſcendo, & ita permittatur manere per ſex horarum ſpatium, vel alio modo per vaſculum vitreum per elambicum extrahatur. & validius erit medicamentum ſi vt dicunt Alchimiſtæ anima à corpore ſeparabitur, ſubtilior nimirum ſubſtantia à craſſiori quæ ſubtilior pars cum anima vocetur ob id nobilior altera & vſui præſtantior erit, talique medicamento in ſimili caſu, & præſcripto tempore vtendum venit. Hæcque pauca circa curandas fracturas cum vlcere ſufficiant, ad alia enim conuertenda eſt oratio mea.

DE SANGVINIS PROFLVVIO. Cap. XIX.

SANGVINEM à talibus vulneribus emanare poſſe, contra à nobis ſuppoſita, omnibus vtique mirum eſſe debet verum ſi modus pateat quo ſanguis in tali caſu fluit, ceſſabit admiratio. ſuppoſuimus nanque igneam vim atque contuſionem ſimul mixtas illas eſſe quæ ſanguinem compeſcere poſſint. at ſi modus, quo tali caſu ſanguis fluit, perpendatur, videbitur non abſque ſumma ratione factum eſſe, vt ordine fere præpoſtero de hoc agamus. ſanguis nanque à vulnere à bombardico telo inflicto fluit quamuis ignea vis contuſioni commixta ſit attamen à vaſis, à fruſtulis oſſium diſruptis, ac laceratis, vel à corpore aliquo præter pilam in vulnus immiſſis, profluit. quod certe non à principio morbi oritur, ſed temporis progreſſu & quando eſchara decidit, caroque regeneranda venit. Animaduertendum tamen eſt circa hoc quod non omnibus vulneratis id accidit, ſed ijs tantum quibus vulnera admodum profunda ſunt, & ijs qui vulnera magna prope magna vaſa inflicta habent. Medicamenta ijs vulneribus apta sũt vulneri apponenda. vt primo ſpongia frigida aqua madefacta, & ſupra vulnus appoſita, vel vice aquæ poſca imbuta modo ſupradicto adhibita. vel vlceri petia lata poſca madefacta applicatur per quattuor digitorum ſpatium à vulnere longinqua. Medicamenta quoque adſtringentia, & refrigerantia omni ſanguinis fluori conferunt. Sed antequam omnia, vel quæ magis in vſu ſunt medicamenta proponam ſigna quibus cognoſcimus ſanguinem vel

à vena

à vena,uel ab arteria fluere ſunt deſcribenda quia diuerſo ordine medicamenta expetunt. Signa igitur quæ oſtendunt ſanguinem ab arteria fluere ſunt ab Auicenna relata quarta,iiij. tractatu ſecundo cap.xvi. primum quorum eſt quod ſanguis exit cum ſaltu & iaculatione e uena uero ſanguis exit non ſaliendo. Arteriæ item ſanguis magis alio purpureus eſt, & ſubtilior, uenæ uero craſſior atque nigrior eſt. dignoſcitur etiam ex imbecillitate uirium ſuborta nam qui ab arterijs fluit magis uires proſternit quia ſpirituoſus, a quo uirium ptolapſu maior, & minor prædicendi modus deſumitur, quia in tali caſu, ſi ſanguis ita profluat,ut conuulſio,aut deſipientia ſuboriatur,malum,ex Hippoc.vij. Aphor.aphor.vi. Auicenna uero lib. citato dicit ſingultum ſanguinis profuſioni ſuperuenire ſignum læthale eſſe. quemadmodum ſi ſyncope ſuperueniat mors ægro propinqua eſt. Notandum tamen ex Galeno v.methodi cap.viij.quod profluuium ſanguinis deliquium animi ſedat, quod ab Hippoc.deſumpſiſſe uidetur vij. commento in vi.de morbis uulgaribus tamen ſi animi deliquium, ſyncope alio modo uocitatum, læue ſit, confert ſanguinis fluxui. Si uero perduret læthale ſignum eſt. Notandum etiam quod propter duritiem ſuæ tunicæ arteria difficulter glutinatur, uena autẽ facilius quia eius tunica mollior eſt,& minus ſicca, & ita dicendum de millioribus corporibus,& de ſiccioribus,& de partibus quæ internarum temperiem ſequuntur. Siſtitur itaque ſanguis ſi labia uulnerata in unum coeant, uel ligatura, uel conſuitione qui modi cum in caſn iſto ſeruari non poſſint quia uulnus contuſum eſt ob id omittentur, & ad medicamenta alia eſt deſcendendum. quæ igitur ſua uiſciditate glutinis uicem gerunt tum ad intra tum ad extra appoſita conferunt, quemadmodum etiam quæ medicamenta cruſtam efficiunt laudantur,& ultimo

loco

loco ignis qui aliorum excedit uim atque potentiam ſi, quo modo adminiſtrandus eſt, adminiſtretur. cibaria refrigerantia & ſanguinem incraſſantia commendantur, demum omnes reuulſiones, & auerſiones vt ſunt ligaturæ & frictiones ex vſu & ratione optimæ ſunt. Modo ne quid in hoc tractatu deſideretur, & vt tanto ſymptomati, ſi fieri poſſit, occurratur, medicamenta quæ in duplici sũt differentia deſcribam: alia nanque ſimplicia ſunt, alia cõpoſita. Inter ſimplicia album oui parum concuſſum ab Auicenna ſummis extollitur laudibus, & alijs præfertur. gypſum ablutum, viſcus, commune glutinum, volatilis farina, amillum, thus pingue. dragacantum, maſtix, bolus orientalis, ſanguis draconis, terra ſigillata, ſarcocolla, & vltimo loco aloes, hæc omnia ſimplicia ſunt per ſe optima, vt ſanguinem ſiſtant, atque compeſcant. Verum quia alijs, vt puta ſtercore aſinino, mumia, ſucco centinodiæ, atque plantaginis, vna cum oui candido concuſſo, commiſceri poſſunt, & ita compoſitum medicamentum formabunt, hoc eſt quod medicamentum compoſitum nobis placet appellare, quod affectæ particulæ adhærere per mittitur quouſque pus, vel ſordes, vel ſimilis aliqua materia per vlcus excerni videantur; quod carnem nouam regenerari in vlcere oſtendet, a qua oſculum vaſis grummi etiam faciunt occludetur, & ſanguinis fluor, hoc pacto, frẽnatus erit. Hæcque de ſanguine per talia vulnera fluẽte curando ſint ſatis cum raro ab eiuſmodi vulneribus ſanguis emanare videatur.

DE INFLAMMATIONE.
Cap. XX.

QVONIAM vt plurimum fracturis cum vlcere inflammatio ſuboritur, & etiam vulneribus quibus immodicum ſanguinis profluuium adeſt non obſtante quod dicat Hippoc. ſanguinem à vulneribus emanare bonum, quia inflammationem tollit non videtur tamen quod loquatur de immoderato ſanguinis fluxu à quo cum fiat ſuppreſſio irruentis ſanguinis per vulnus remanet in uia is, qui inflammationem in tali affectu procreat. De qua inflammatione cum mihi ſit dicendum vt illius curationem tradam cauſam perquiram, cum itaque inflammatio phlogoſis dicta à ſanguinis fluxione pendeat, quæ vel à ſanguinis copia pendet, vel a caliditate inſita illi, ſuppoſitis cohibenda atque intercipienda eſt talis fluxio, vel repellenda per eadē met uaſa adſtringentibus atque refrigerantibus, uel alio ſanguinis rurſus reuellendus, at quia de inſtrumentis id efficientibus ſatis iam pertractatum eſt ad localia deueniendum. Duo itaque erunt tantum quemadmodum alia medicamentorum genera, aliud ſimplex, & aliud compoſitum, prout magis morbus dolendo inſtabit. Simplicia erunt ſuccus plantaginis, ſuccus malorum punicorũ acidorum, vinum auſternum, ſucco ſolatri, oleum roſatũ omphacium, & alia eiuſdem generis. Compoſita vero erunt emplaſtra ex maluis, violis, roſis, cum oleo roſaceo, vitello oui, & vitellum oui cum oleo roſaceo per ſe etiam valet panis quoque in uaccino lacte coctus parti inflammationem patienti apponitur ſæpe permutando. deniq; unguentum album Pauli cum oui albo, vel alicuius ſucci

herbæ refrigerantis ſucco ablutum ualere dicitur. & quia paucam hanc medicamentorum ſyluam inflammationi ſatisfacere poſſe credo hoc unum tantum dicam, quod ſuppuratio ſuperueniens vlceribus vbi inflammatio adſit maxime confert. Hocque de inflammatione relicto ſermone ad eryſipelatis curam me transfero.

DE ERYSIPELATE. Cap. XXI.

ERYSIPELAS ubi ulcus ipſum tenet atque circum iacentes partes occupat, primo uidendum eſt an ſimplex, an ſanguini commixtum ſit. Accidit enim aliquando, ut ſimul tales humores commiſceantur. & quamuis ſcopus iſte curandi parum ab altero propoſito ſcopo differat, & præcipue in localium medicamentorum appoſitione, nihilo tamen minus propter ſuborturos alios prauos affectus ob non rectam curationem eryſipellati adhibitam, talis cognitio neceſſaria eſt. Vnum tamen adnotabo, quod Galenus ſecundo ad Glauconem de tumoribus pertractans de eryſipelate ab vlcere excitato, prius illud ſcarificari imperat, ut tenuis humor per ulcus euacuetur, demum cataplaſma adhibet a quo craſſa materia & loco affecto infecta euacuatur. Videtur nanque Galenus uelle & ſupponere humorem tenuem per vlcus euacuari poſſe. craſſum vero minime, ſed per cataplaſma diſſoluendum eſſe. Alterum eſt quoque notandum maxime ad curationem faciens, & hoc eſt quod Galenus medicamenta localia eryſipelas curantia refrigerare, & humectare debere tenet;

in

in cura vero Herpetis eadem medicamenta ſimilia curationi eryſipelatis eſſe tradit, cum vero ad affectæ particulæ ab herpete locum deſcendit, quaſi ſi permutaſſet intentionem, refrigerantia vna cum adſtringenti qualitate commixta enumerat, cum ſuperius in curando eryſipelate refrigerantibus & humectantibus vtatur. Vnde lactucam enumerat, poligonum, lentes paluſtres, ſemperuiuum, portulacam & ſimilia quæ refrigerare, & humectare poſſunt; quod & Paulus voluiſſe viſus eſt lib. iiij. vbi ait, eryſipelata refrigerantibus, & humectantibus indigere. Itidem Raſis dixit lib. diuiſionum cap. de apoſtematibus calidis. Auicenna vero fen. iij. lib. iiij. cap. v. eryſipelatis curationem pertractans refrigerandum cum ijs quæ vehementer adſtringunt eſſe ait, quæ ſententia e directo Galeno contradicere videtur. Niſi hoc modo tueatur ſe Auicenna quod Galenus & ipſe eryſipelata curari vult prout eandemmet naturam ſapiunt, & ab eadem materia fere excitata ſint ambo. Nihilominus tamen in curando herpete, Galenus vtitur humectantibus & adſtringentibus, & vt cauſæ calidæ nimirum à bile excitatæ occurrat, humectando, exſiccando. autem, vlceri opituletur, atque opem ferat. Auicenna uero in eryſipelate curando, refrigerando materiæ calidæ aduerſatur, adſtringendo autem magis fluxionem coercet, atque impedit. In hoc vero conueniunt omnes quod in eryſipelatæ aluus ſit purganda, in inflammatione vero potius mittendus ſit ſanguis. Eryſipelas pro ſui effugatione frigidis, & humidis medicamentis indigere, pro ſui cauſa vero tollenda, quæ fluxio eſt, frigida & adſtringentia expoſcere. Hæc vero circa eryſipelatis curationem breuiter, & ex abrupto tradidimus, cum tumores nunc curare non propoſuerimus, ſed de his tanquam per accidens loquuti ſimus.

DE HERPETVM CVRA.
Cap. XXII.

Herpetem à materia flaua bile dicta, procreari ex Galeno ij. ad Glauconem facile conſtat. cuius differentiæ tres exiſtunt. Prima eſt quando bilis à ſanguine ſecreta, & craſſior reddita partem aliquam vſque ad ſubiectam carnem exulcerat, atque depaſcitur. & hoc herpetis genus exedens, atque eſtrominos nuncupatur. Secunda differentia eſt, quando bilis tenuior cum ſit cutis ſuperficiem ſolam aduerit atque depaſcitur. & herpetis genus iſtud ſimplex dicitur. Si vero bilis hæc minus acris ſit alijs & calida, quaſdam poſtulas paruulas excitat in ſumma cute, milio ſimiles, & miliaris herpes nominatur. Nulli itaque mirum videri debet ſi Galenus loco citato herpeti eandem curationem cõuenire vult, quam eryſipelati ſatisfacere dicebat, bilem nimirum expurgantem atque educentem. Differt tamen illorum curatio per appoſita localia, tum ratione cauſæ, tum ratione exulcerationis, vt iam dictum eſt. fuit nanque Hippoc. ſententia, quod herpetes maiorem ſiccitatem alijs inflammationibus expetant, vnde in initijs folijs rubi, & folijs rubi canini vtendum monet. Capreoli quoque vitium, necnon arnogloſſi germina, ideſt plantaginis, quibus lens cocta quandoque cum melle admiſcetur, aliquando mel & farina hordeacea necnon etiam ſupraſcripta emplaſtra valent detracto ab eis ſemperuiuo, quia multum humectat. Exulceratæ vero partes medicamentis à Galeno in lib. de compoſitione medicamentorum per genera enumeratis inungendæ ſunt,

quæ

quæ dum vſus efflagitat ſunt diluendæ, aut tenui uino albo modice adſtringenti. Notandum tamen eſt quod euacuatio in tali caſu eſt neceſſaria, vt nihil magis. quemadmodum Galenus refert in xiiij. methodi cap. x. quo in loco cuiuſdam Matronæ Romanæ hiſtoriam narrat, quæ cum purgari nollet herpete in talo laborans, medicamento quod algam recipit vſa dum vlcus ſanatum eſſet, proxima tamen illi vlceri cutis vlcerabatur, quæ & ab appoſito medicamento ſanabatur, & ſupra iterum vlcere excitato reuertebatur, & ita aſſidue perexit donec exulceratio ad genu peruenit. quæ mulier poſtmodum purgata medicamento bilem educente conualuit. Nos vero ſeri vaccini lactis vſum laudamus cui diagridium commiſceatur vtputa ſi aſſumatur infraſcripta potio.

Rec. Aquæ caſei, ſeri dictæ, clarificatæ onc.v.
Diagridij pul. gra. viij.
Miſce pro potu.

Hoc nanque medicamento vtimur ſemper uos, permittendo medico ægrum curanti, vt medicamentum immutet illud adaugendo, & diminuendo, prout ipſi videbitur. Supra partem vero affectam tali vtor medicamento mitiori præſcripto tam ſupra petiam illinito quam ſupra filamenta: eſt autem hoc.

Rec. ol. roſ. omphacij } añ. onc. j.
Amigd. dulce }
Vnguenti roſati drac. j. ſ
Pulu. Præcipitati el. drac. j.
Ceræ nouæ parum.

Miſce omnia ad ignem, baculo ſemper agitando, quouſque tepeſcant, deinde cum aqua ſolatri diligenter lauentur ter, aut quater omnia hæc. & de herpete curando dicta ſufficiant.

DE CVRANDIS OSSIBVS VITIATIS. Cap. XXIII.

SIGNA, & notæ, quibus oſſa corrupta eſſe cognoſcuntur, ex Celſo præſertim lib. v. cap. ij. deſumuntur, qui artem medicam exacte admodum, & diligenter tradidit. Et primo os quod vitiatum eſt antequam ex toto vitiatum ſit, fit, pingue, ſecundo nigrum, tertio carioſum euadit, hocque vt plurimum grauibus ſponte ſua ſubortis vlceribus, aut fiſtulis, quæ longa vetuſtate producta ſint accidit, vel etiam cancro, aut gangrenę occupatis partibus euenit. Verum quia in ſclopetorum vulneribus, vbi os fractum eſt, ſæpe ſæpius contingit, quod fiſtulæ cum in thoracis partibus, tum in alijs etiam artuum fracturis ſuboriantur, atque quod oſſa ſuppoſita illis non ſolum propter vlcerum diuturnitatem, verum propter talium vulnerum malignitatem, atque totius corporis ægrotantis prauam diſpoſitionem, corrumpantur, propterea illorum curationem breuiter perſequemur. Oportet igitur ſubſecata carne, os ipſum totum, quod laborat, detrudatur, donec ſanum pateat, & quod os pingue eſt ignitis ferramentis aduratur, ita vt ſatis ſiccum redditum ſit, cum ſiccum ſano oſſi propinquius ſit, humidum vero nō ſano. Et ſi pars hoc fieri non patiatur, vel nigrum tantum os appareat, abraſorijs ſcalpris ad ulceris latitudinem aptis ita illud abradere oportet, ut ex abraſione ſanguis, vel cruor aliquis emanare videatur. poſtea nitro in puluerem redacto pars reſpergenda eſt. Et quod de oſſe dictum eſt, itidem de cartilagine dicendum. Oſſe albo

 appa-

apparente ex nigritie vitium fieri conſtat, & ex carie ſoliditas apparens oſſis ſanitatem adeſſe oſtendit, quemadmodum cruor. Notandum tamen non inutile eſſe ſi vna, & eadem die quo facta vlceris dilatatio fuerit, ambuſtio quoque, vel abraſio fiat. quam ambuſtionem Inſtrumentis potius acutis, quam latis moliendam eſſe credo; vt ſcilicet profundam oſſis cariem proſequi poſſint. Hęc pauca ſunt, quæ circa horum vulnerum curam volui dixiſſe.

F I N I S.

INDEX CAPITVM.

Præfatio

DE propoſito affectu prima ſententia. Cap. I. fac. 1.
Secunda ſententia. cap. 2. 3
Propria ſententia. cap. 3. 5
De ſignis horum vulnerum. cap. 4. 8
De affectibus ſimul compoſitis. cap. 5. 9
Curatiuæ intentiones depromuntur. cap. 6. 10
De prognoſtico. cap. 7. 12
De horum vulnerum cura. cap. 8. 13
De purgandi ratione. cap. 9. 19
Cura horum vulnerum prima die tranſacta traditur. cap. 10. 21
De vlceris curatione tranſacta nona. cap. 11. 24
De vlceribus quæ difficulter cicatricem admittunt. cap. 12. 28
De vlcere contumaci & rebelli curando. cap. 13. 32
De ſinuoſo vlcere atque fiſtuloſo. cap. 14. 35
De capitis vulneribus. cap. 15. 39
De thoracis vulneribus. cap. 16. 44
De abdominis vulneribus. cap. 17. 50
De fracturis oſſium artuum cum vlcere. cap. 18. 54
De ſanguinis profluuio. cap. 19. 60
De inflammatione. cap. 20. 63
De eryſipelate. cap. 21. 64
De herpetum cura. cap. 22. 66
De curandis oſſibus vitiatis. cap. 23. 68

FINIS.

p 26225 9